

Leo y escribo en mi lengua.

Mixteco Costa 1

Ka'vi tya tyia yu'u ka'an.

Sa'an xiñi savt yu'u ndutya ñu'un 1

MEVYT
Modelo
Educación
para la Vida
y el Trabajo

Créditos a la presente edición

Coordinación académica

Sara Elena Mendoza Ortega
Elisa Vivas Zúñiga
Flor María Kobe Guzmán
Javier Avelino Hernández
Carmen Díaz González
Luis Alavez Bautista

Autoría

Guillermina Duarte Hernández
Elisa Vivas Zúñiga

Adaptación para la población hablante de
mixteco Costa 1

Cristina Amaya Bautista

Asesoría académica

Maribel Eloisa Hidalgo Morales
Oscar Tlalmis Jiménez

Revisión técnica

Liv Kony Vergara Romaní
Maribel Eloisa Hidalgo Morales

Revisión y ajuste de la escritura en mixteco Costa 1

Juan Julián Caballero

Coordinación gráfica y cuidado de la edición

Greta Sánchez Muñoz
Adriana Barraza Hernández

Seguimiento al diseño

Jorge Nava Rodríguez
Ricardo Figueroa Cisneros

Seguimiento editorial

María del Carmen Cano Aguilar

Supervisión editorial

Marlik Mariaud Ricárdez

Revisión editorial

Alma Alicia Naves Merlín
Laura Angélica de la Torre Rodríguez

Diseño de portada

Fabiola Escalona Mejía

Diseño de interiores

Jorge Guillermo Aguilar Picasso

Diagramación

José Damián Castro Calixto
Ricardo Pérez Rovira

Ilustración

José Ernesto Arce Ortega
Irvin Richard Zela Vázquez
Ismael David Nieto Vital
Dalia Lilia Alvarado Diez
Alejandro Villalobos González
Vanessa Hernández Gusmão

Fotografía de portada

Ernesto Ramírez Bautista

Fotografía

Ernesto Ramírez Bautista
Lizeth Arauz Velasco
Pedro Hiriart y Valencia
Jorge Alberto Nava Rodríguez

Leo y escribo en mi lengua. Mixteco Costa 1. MIBES 3. Libro del adulto. D. R. 2012 ©Instituto Nacional para la Educación de los Adultos, INEA. Francisco Márquez 160, Col. Condesa, México, D.F., C.P. 06140.

Esta obra es propiedad intelectual de sus autores, y los derechos de publicación han sido legalmente transferidos al INEA. Prohibida su reproducción parcial o total por cualquier medio, sin autorización escrita de su legítimo titular de derechos.

ISBN *Modelo Educación para la Vida y el Trabajo*. Obra completa: 970-23-0274-9

ISBN *MEVyT Indígena Bilingüe con Español como Segunda Lengua*: 970-23-0500-4

ISBN *Leo y escribo en mi lengua*. Mixteco Costa 1. MIBES 3. Libro del adulto: 978-607-710-238-0

Impreso en México

Tu'un vachi

Nuu vachi chî

Ku'va kaa tutu i'ya **5**

Xiña'ñu **7**

Tu'un 1 **10**

Ñá saña'an 1 12

Ñá saña'an 2 33

Ñá saña'an 3 54

Nda'a tutu nuu tyia-kun cha kua'an kutu'va-kun 74

3

Tu'un 2 **80**

Ñá saña'an 1 82

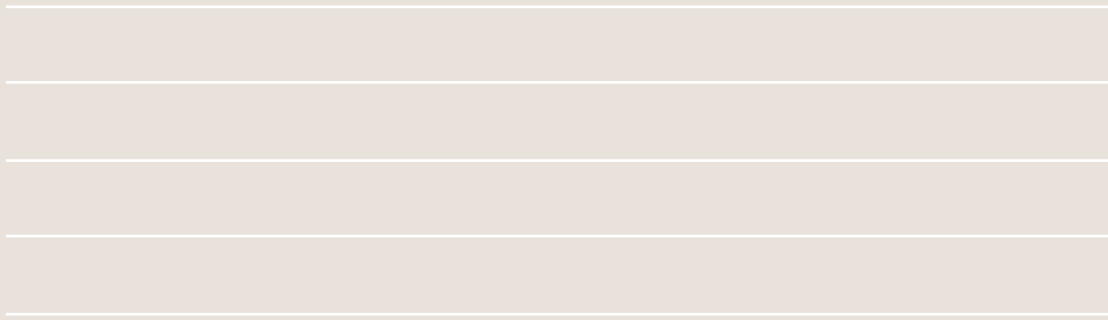
Ñá saña'an 2 101

Ñá saña'an 3 125

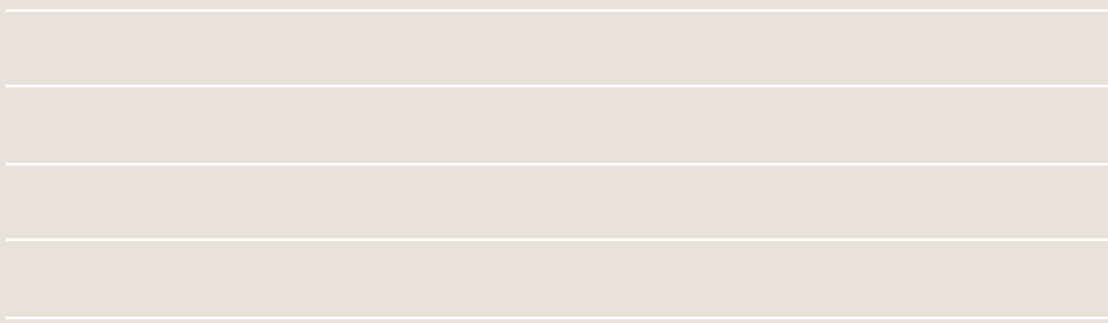
Nda'a tutu nuu tyia-kun cha kua'an kutu'va-kun 146

Ñaa nakua'a-yo 151

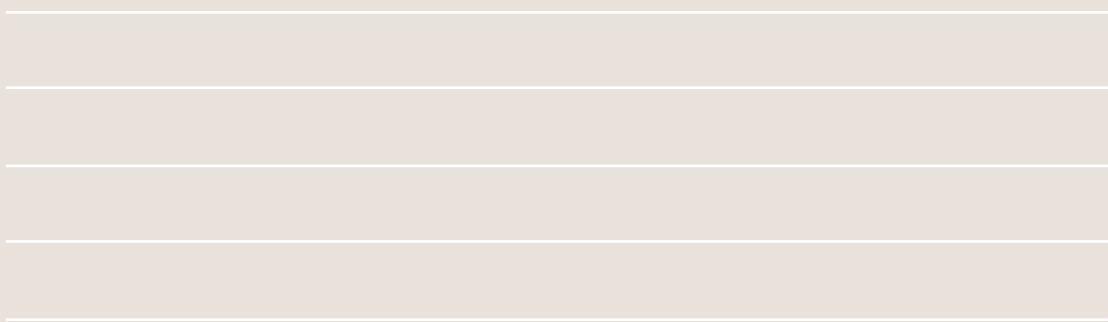
Yu'u nañi:

Ñuu nuu yoo ku:

Ñuu yi'i nda'a xiñi ñuu ku:

Ku'va kaa tutu i'ya

Ve'e cha ntye'e nuu sakua'a ñivi cha'nu ñuu Ñiko'yo (INEA) tya ve'e cha ntye'e nuu sakua'a ñivi chan'nu ñuu nuu Nduva (IEEA), síf xa kuñi chi chi'in-kun vatyi katyi-kun ku'un-kun ityi nuu chi'in tu'un sakua'a-kun, tya kuñi chi ñaa kutyiñu-kun tya ntye'e-kun nuu Tutu ñivi cha'nu cha vachi chi kandií tutu **Ka'vî tya tyia yu'u ka'an.**
Sa'an xiñi savî yu'u ndutya ñu'un 1.

Nuu tutu i'ya kua nañi'in-kun siin siin síki tu'un tya siin siin tu'un cha ta'an chi sandî va'a-kun kandií maa tu'un i'ya kua satyintye ñaa ka'vî va'aka-kun tya tyia-kun yu'u ka'an-kun.

Ku'va ñaa kóto-kun Tutu ñivi cha'nu i'ya uvi ta'an nata'vî sava chi, iin iin nuu nata'vî sava chi vachi uñi tu'un siin siin saña'an chicha kua sakua'a-kun tya kua satyiñu-kun yu'u xiñi savî ka'an-kun; nuu saña'an xi'na chi vachi ku'va kua kutuñi iñi-kun, tya nuu ku'uvi vachi ku'va ta'an chi tyia-kun nuu kua kuú tyia-kun kandií tu'un chika iñi-kun.

lin tu'un vachi nuu chi siin siin síki tu'un ka'an chi ku'va ñaa kuu nakua'a-kun kandií tu'un cha kutu'va-kun niî maa cha vachi kua'nu-kun.

Yi'i nuu tu'un ka'an chi tya nuu kua ta'an chi sandi
va'a-kun nuu tutu-kun, kua káka chi ntye'e-kun
tu'un cha vachi nuu Tutu cha kua ka'vi-kun, i'ya kua
satyintyee chii-kun sandiva'a-kun tu'un cha chika chi
tyia-kun tya tu'un cha ta'an chi ka'vi-kun.

Ku'va cha tu'va-kun nuu kua sakua'a-kun ñíñi xa
sava'a-kun kandií tu'un cha chika chi tyañi ku'va kua
katyira cha saña'an chii-kun, katyi mandí chii-kun
ndí'ika ñaa ka'vi va'a-kun kandií tu'un nuu katyi
chi sandi va'a-kun cha vachi nuu chi. Naku'un iñi
sakua'a va'a-kun tu'un cha katyi chi, i'ya ku'va kuu
tyia-kun tya sava'a-kun kandií maa tu'un cha kua'a
kutu'va-kun.

**¡Kuñindí ñaa keta va'a-kun
chi'in cha ka'vi-kun!**

Xiña'ñu

Kandi+ maa xiña'ñu cha vachi i'ya kua nañi'in-kun chii chi n+ maa nuu tutu-kun, suun chi kua saña'an chii-kun ñá tu'un kuñi chi sava'a-kun tya ñá tu'un katyi chi nuu tutu-kun.

Ku'va nakatyí chi. Atí ntye'e-kun iin xiña'ñu ta'an cha'a kuñi katyi chi ñaa ntye'e va'a-kun xiña'ñu o ñá maa tu'un ka'an chi tya natu'un ta'an-kun chi'in ñiví sakua'a chil'in-kun nuu ñíñi kuñi chi ka'vi-kun tya tyia-kun tu'un ka'an chi.

Kueeka cha ka'vi-kun. Atí ntye'e-kun iin xiña'ñu ta'an cha'a kuñi katyi chi ñaa káka iñi-kun o kóto-kun ñá cha vachi nuu chi kueeka cha ka'vi-kun tu'un ka'an chi, ta'an chi ntye'e-kun xiña'ñu ntyiso chi, seyu, ku'va na'nu tu'un ntyia nuu chi, color, atí tu'va-kun ntye ta'an chi inka ityi.

Ka'vi-kun. Atí ntye'e-kun iin xiña'ñu ta'an cha'a kuñi chi ñaa naku'un iñi-kun tya ntye'e-kun tu'un ñíñi ka cha ka'vi-kun.

Natyituñi iñi tu'un ka'vi. Kuu iin ku'va cha kana chii-kun naku'un iñi-kun tya ntye'e-kun tu'un ñíñika cha vachi nuu ka'vi-kun.

Ku'va kaa tu'un i'ya. Kuu iin xiña'ñu cha kana ñaa nakóto-kun ku'va kaa tu'un cha ntye'e-kun (tu'un ntyia, ku'va ka'an chi, ku'va ntyia ku'va ka'an chi, firma, seyu, ku'va na'nu tu'un ntyia, ku'va kaa letra chi, color) ku'va kaa tya tu'un ñiñíka cha ntyia nuu chi.

Tu'un kua ka'vî chaa-kun

1. Tu'un ntyi'i cha kua ka'vî chaa-kun

- Cha'á chi iin tu'un lu'lu cha kua ka'vî chaa-kun ku'va ñaa kuu sandiva'a-kun ndusu-kun, tya ku'va ka'vî-kun.
- Cha'á chi tu'un cha kua sandiva'a-kun ku'va ñaa kóto-kun vatyi iin tu'un ka'an-kun ku katyi chi si'in si'in tu'un atí si'in si'in ka'vî-kun chii chi.

2. Tu'un cha kua ka'vî chaa-kun

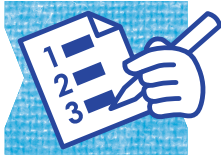
- Chika chi chii iin ñiví ñaa kuee ñi ka'vî ñi.
- Ñaa natu'un ta'an ñi tu'un kuñi nakatyira tyia chii chi.
- Nakua'a ñi ku'va kuu ka'vî ñi tya ka'vî nuu ñiví ta'an ñi.
- Cha'a chi tu'un cha kua sandiva'a-kun siki tu'un cha ka'vî-kun, ñá ntye'e ñi: yóso ka ka'an-kun, ndusu-kun, ku'va ka'vî-kun tya katyiñi yóso ka kuu sandiva'a-kun ku'va ka'vî-kun.

Ku'va nakatyí chi. Ta'an cha'a kuñi katyi chi ñaa ntye'e va'a-kun xiña'ñu o ñá maa tu'un ka'an chi tya natu'un ta'an-kun chil'in ñiví sakua'a chil'in-kun nuu ñíñi kuñi tyia-kun tu'un ka'an chi.

Ku'va kaa tu'un i'ya. Kuu iin xiña'ñu cha kana ñaa nakóto-kun ku'va kaa tu'un cha ntye'e-kun (tu'un ntyia, ku'va ka'an chi, ku'va ntyia ku'va ka'an chi, firma, seyu, ku'va na'nu tu'n ntyia, ku'va kaa letra chi, color) ku'va kaa tya tu'un ñiñíka cha ntyia nuu chi.

Ku'va ta'an chi tyia-kun. Ati ntye'e-kun iin xiña'ñu ta'an cha'a kua kóto-kun yoó chi kuenta kua tyia-kun, ñá cha kua tyia-kun, yóso ka kua tyia-kun tya yóso kaa ta'an chi kuu chi tyakua tyi kutuñi iñi ñi tu'un kuñi chi nakatyí chi.

Tyia-kun. Ati ntye'e-kun iin xiña'ñu ta'an cha'akua nañí'in-kun nuu kua ku tyia-kun o natyia-kun tu'un cha chika iñi-kun kueeka cha tyia-kun chii chi.

Ntye'e tya natyia va'a. Ati ntye'e-kun iin xiña'ñu ta'an cha'a kua sanaku'un iñi chii-kun vatyi ta'an chi ndí'í tyia-kun tu'un chika iñi-kun tya ntye'e-kun tu'un kuñi katyi chi, inka tu'un ati va'a tyia-kun tu'un chika iñi-kun, ati kuñi chi.

Sakinduu nduvi tu'un cha kutu'va-kun

I'ya ku'va satyintyee sasi'in-kun ku'va kaa tu'un ka'vi-kun tya ku'va ta'an chi kuntyia tu'un kua ka'vi-kun tya ku'va ta'an chi kuntyia chi kuntya chi chichi iin iin tu'un saña'an chii-kun.

Natyituñi iñi yu'un ka'an

a. Ntye'e ku'va kaa yu'u ka'an.

Kua ka'vi-kun tu'un vachi tyakua tyi kuu k'oto-kun ku'va yu'u ka'an-yo.

ch. Kutuñi iñi tya nakua'a tu'un vachi nuu chi.

Vachi tu'un kua sandi'iva'a-kun nuu i'ya kua nakua'a-kun tu'un cha kutu'va-kun.

d. Ntye'e ati kutu'va-kun tu'un vachi nuu saña'an chi ku'va kaa yu'u ka'an-kun.

Kuu tu'un cha kua saña'an tya ntye'e ati kutuñi iñi-kun tu'un cha sakua'a-kun siki ku'va kaa yu'u ka'an sa'an xiñi saví yu'u ndutya ñu'un 1.

Tu'un 1

Ñiví yoko tya ñiví cha'nu:

- ◆ Ku'va cha kutu'va-kun nanduku ku'va kuu nakoto-kun tu'un cha vachi iin nuu tutu kueba cha ka'vi-kun chii chi.
- ◆ Nañi'in ñi tu'un cha kuñi chi katyi chi nuu iin iin tu'un cha vachi nuu chi.
- ◆ Kicha'a ñi ka'vi chaa ñi.
- ◆ Nakotó ku'va kaa chi tya ñaa kuenta va'a iin iin chi.
- ◆ Sava'a ku'va kuñi chi tyia-kun: nanduku ku'va ta'an chi tyia-kun, tyia tya sandii va'a cha tyia-kun.
- ◆ Nañi'in-kun ku'va ñaa cha sasiin tyia-kun yu'u cha ka'an-kun chi sa'an.

Ñá saña'an 1

Cha kuñi chi:

- ◆ Ntye'e xi'na ku'va kaa tutu tya xiña'nũ cha ntyiso chi tyakua tyi nakóto ñi cha kuñi katyi tutu nakatyi tu'un cha ta'an chi kóto-kun.
- ◆ Kutuñi iñi tya nakoto ku'va kaa iin tutu nakatyi tu'un cha ta'an chi kóto-kun tyakua tyi nakoto-kun ku'va kaa chi.
- ◆ Ntye'e tya nakóto va'a tu'un cha vachi nuu iin tutu nakatyi tu'un cha ta'an chi kóto-kun chi tyakua tyi kóto-kun atĩ chiñu'un chi chii-kun.
- ◆ Ka'vĩ chaa tu'un vachi i'ya.
- ◆ Ntye'e tya kóto tu'un ñĩñika cha kua kuntyia nuu iin tutu sakóto.
- ◆ Tya iin tutu sakóto chi'in kandĩĩ tu'un cha nañil'in-kun tya chika iñi-kun.
- ◆ Ntye'e tya sandĩva'a tutu sakóto cha sava'a-kun.
- ◆ Ntye'e tya koto yóso kaa ta'an chi kuntyia iin tutu nakatyi tu'un cha ta'an chi kóto-kun tya iin tutu sakóto.
- ◆ Ntye'e tya koto ñá tu'un kuñi nakatyi iin tutu nakatyi tu'un cha ta'an chi kóto-kun tya iin tutu sakóto.
- ◆ Sakindu iin tutu nakatyi tu'un cha ta'an chi kóto-kun tya iin tutu sakóto.
- ◆ Nakóto ku'va kaa sĩĩn sĩĩn tu'un cha vachi nuu tu'un ka'vĩ-kun nuu chaa tya nuu ñingo ta'an chi ka'an-kun.

Ntye'e xiña'ñu cha vachi i'ya tya natu'un ta'an
chi'inra cha saña'an chii-kun tu'un cha nduku tu'un
chi.

Ñá ntyaku-kun.

Ka'vɨ yoó cha sakaná nuu
chakoó balón chil'in cha'a
tya kɨvɨ saútu.

Ñga ñá ka'vɨ chillu.

- Ñá tu'un kuu chi nandukura tyivaa va ta'anra.
- Ntyá tu'va-kun ntye'e tu'un ta'an cha va.
- Ñá kuenta ta'an chi ka'viyo iin tutu nuu vachi ñá cha ikuu.
- Ñá inka tu'un kuu nañilín-yo nuu iin tutu nuu vachi ñá cha ikuu.

Ntye'e xiña'ñu cha vachi i'ya tya tu'un cha ntyia
ch'iin *color* tuun, tya naka'an cha nduku tu'un chi.

Sakanára ya'v+ ityi nuu

Ñuu Kasando'o, Nuu Nduva, 4 ntya yoo ++n kuiya 2012

Kuñil'inra ñuu Tyen'd+ sakanára chiira ñuu Ndoo Yu'u, nuu chas+k+ra ta'anra
balón ch'iin cha'a kuenta viko Santu Santyau.

Rosa Martínez

Ñuu Kasando'o. I'ya vachi ku'va sakánara
chas+k+ kuenta viko Santyau, nuu uñi ntya yoo
++nra chas+k+ ñuu Ndoo Yu'u chas+k+ ch'iinra
ñuu Tyen'd+. Cha kuu uvi cha'a nañi'in ta'an ra
ta'anra ta'anra nuu ndaa ñu'uu nu chas+k+ra
ta'anra ch'iin *balón* ch'iin cha'a ve'e sakua'a
Telesecundaria, chas+k+ra ta'anra tya kuu ntye'e
kand++ ñiv+ cha'an.

Ra chas+k+ ñuu Ndoo Yu'u kicha'a sakaná, suku
kua'an kaa ku'va nata'anra ñuu Tyen'd+ chiira
ta'anra; kand++ maa ñiv+ cha'a kicha'a nd+s++
kuñi ñi.

Suku chaa yatyi cha nd++ tu'un iinra chas+k+
ñuu Ndoo Yu'u sañi'i kuue'era chii iinra
chas+k+ ñuu Tyen'd+, kand++ maa ñiv+ cha
cha'an chantye'e iyo xa kuñiñi suku va'a ka
ikuu ña'ñi chaa ta'anra tyaki cha'a ntyikora
chas+k+ra.

Nuu nd++ tu'unra sakaná kuura ñuu Tyen'd+.
Kand++ maa ñiv+ cha chantye'e nuu chas+k+ra
ñuu Tyen'd+ s++ xa kuñiñi. Kicha'a saka'nu ñi
chiira sakaná va, kand++ra cha sakaná va cha'a
maara sa'ma chii kand++ ñiv+ cha satyintyee
chiira.

Ñá tu'un tya-kun ku'va tyi kuu nañi'in-kun nuu
chi ku'va cha ka'vɨ ñikun xiñi chi.

Ñá tu'un tya-kun ku'va tyi katyi chi.

Ka'vɨ tu'un cha vachi iyti sɨkɨ.

Ntye'e kuva nata'vɨ sava tu'un cha ntyia ityi sɨkɨ
tya ñá katyi iin iin nuu nata'vɨ sava chi. Kueñi
sandɨ iin chii chi chi'in iin raya.

Ntya kuu nuu ka'an chi tu'un
ikuu nuu chasikira ta'anra.

Nuu ku 4

Ntyia kuu nuu ka'an chi ku'va
ndɨ'i chasikira ta'anra.

Kivɨ

Ka'an chi nuu ikuu, kivɨ, kuiya
tya yoo.

Nuu ku 2

Ntya kuu nuu ntyia tu'un
kicha'a ka'an chi.

Ra naduku cha
ikuu

Ñivɨ tyia tu'un ka'an chi.

Xiñi chi

Sivɨ chi.

Nuu ku 1

Ku'va cha ka'v+ kun, kuaka iin krusi **X** at+ ntyicha o ñaa ntyicha tu'un ka'an chi.

Cha ikuu	Ntyicha	Ñaa ntyicha
Cha sikira ta'an kuenta viko nduchi kuiya xiñi ñuu.		
Ra cha chasiki va ta'anra cha ku uvi cha'a nañilin ta'anra ta'anra.		
Ra chasiki Ñoko cha ntyaka ña'anra ta'anra chiira ñuu Ndoyu'u.		
Ra chasiki cha ñi'ín kue'e cha ntyakara ta'anra chiira ve'e tatan.		

16

Ka'v+ tu'un vachi i'ya.

Chito-kun...

Tutu nakatyí tu'un cha ta'an chi kóto-kun kuñi chi nakatyí chii-kun kandii tu'un cha nu ikuu tya ta'an chi kóto kandii ñiví. Ati tyiaayo iin tutu tu'un cha ta'an chi kóto-kun ñíñi xa tiin kuentayo tu'un vachi i'ya:

Ñá cha ikuu
Yoó
Amá

Ntyá
Yóso kaa
Ñá kuenta

Tu'un cha ta'an chi kóto-kun ta'an chi ka'an chi tu'un ntyicha ñaa ta'an chi sandavɨ ña'an chi.

U'un ta'an cha ta'an chi kuɨso chi:

Sivɨ chi: Kuu iin ku'va tu'un cha vachi nuu chi sakoto chi tya ntyia chi chil'in *letra* na'nu nuu vachi xiña'ñu ó kuekaa cha nakatyɨ chi tu'un vachi nuu chi.

Xiñi chi: Kuu tu'un ñiñi ka cha vachi nuu chi.

Xiña'ñu: Kua'an chi chil'in tu'un ka'an chi.

Sivira tyia: Kua'an kueekanu kicha'a tu'un ka'an chi chil'in *letra* ntyili.

Tu'un ka'an chi: Kuu ku'va iku tya yóso kaa iku tu'un nakatyɨ chi.

lin tu'un cha ta'an chi kóto-kun vachi chi iin nuu tutu cha nañi períodiko, tutu i'ya vachi siin siin tu'un tya siin siin siki tu'un cha ta'an chi kóto-kun.

Kuaaka iin *raya* nu naka'an chi. Ntye'e ku'va saña'an chi.

17

Tu'un ka'an chi

Sivira tyia

Sivɨ chi

Xiña'ñu

Xiñi chi

Sakanára ya'vɨ ityi nuu

Ñuu Kasando'o, Nu Nduva, 4 ntya yoo ÷n kuiya 2012

Kuñi'lnra ñuu Tyen'dɨ sakanára chiira ñuu Ndoo Yu'u, nuu chas+kɨra ta'anra balón chi'in cha'a kuenta viko Santu Santyau.

Rosa Martínez
Ñuu Kasando'o. I'ya vachi ku'va sakanára chas+kɨ kuenta viko Santyau, nuu uñi ntya yoo ÷nra chas+kɨ ñuu Ndoo Yu'u chas+kɨ chi'lnra ñuu Tyen'dɨ. Cha kuu uvi cha'a nañi'in ta'an ra ta'anra ta'anra nuu ndaa ñu'u nuu chas+kɨra ta'anra chi'in **balón** chi'in cha'a ve'e sakua'a **Telesecundaria**, chas+kɨra ta'anra tya kuu ntye'e kandɨ ñvɨ cha'an.

Ra chas+kɨ ñuu Ndoo Yu'u kicha'a sakaná, suku kua'an kaa ku'va nata'anra ñuu Tyen'dɨ chiira ta'anra; kandɨ maa ñvɨ cha'a kicha'a ndsɨtɨ kuñi ñi.

Suku chaa yatyi cha ndɨtɨ tu'un iinra chas+kɨ ñuu Ndoo Yu'u sañi'i kuu'e'era chii iinra chas+kɨ ñuu Tyen'dɨ, kandɨ maa ñvɨ cha'a chaa'n chantye'e iyo xa kuñi'i suku va'a ka ikuu ña'ni chaa ta'anra tyaki cha'a ntyikora chas+kɨra.

Nuu ndɨtɨ tu'unra sakaná kuura ñuu Tyen'dɨ. Kandɨ maa ñvɨ cha'a chantye'e nuu chas+kɨra ñuu Tyen'dɨ sɨtɨ xa kuñi'i. Kicha'a saka'nu ñi chiira sakaná va, kandɨta cha sakaná va cha'a maara sa'ma chii kandɨ ñvɨ cha'a satyintye'e chiira.

Tu'un kua ka'v+ chaa-kun

Ka'v+ cha tu'un vachi i'ya, sa'a kuenda ku'va kuu ka'an kun iin iin tu'un.

Katy ndi chii-kun kavi xe'e xi'na tu'un ñi maa-kun tya, natu'un ta'an tu'un cha kutuñii iñi-kun.

Kuen tu saa tye'e yu'u ka'nu

Yoo iin saa cha nañi saa tye'e yu'u ka'nu.
Saa i'ya ñaa ka'nu tye'e yu'uti ikuu, kaa
tye'e yu'uti timaa tye'e yu'u kandii ka saa.
Iin kivi katyiti chi iin saa tye'e yu'u ka'nu:

–Ku'va nuu tye'e yu'u-kun chi vatyi kua
tinda'a.

Inka saa va cha'a nuuti tye'e yu'uti chiiti
tya ñaa kuñi kati naku'vati chiiti. Ikua
kuenta cha'a vityi ka'nu xa tye'e yu'uti.

AGUSTÍN DÍAZ
Ra nanduku: J. MANUEL HIDALGO PÉREZ
Ra ntyaka ña'an ñuu Chiapas

Natu'un ta'an.

- Ñá cha yi+ nañilin-kun ku'va cha ika'vi-kun.
- Ñá tu'un ñaa kuu ka'vi-kun. Ñá kuenta.
- Yóso ntye'e-kun tu'un ka'vi-kun.

Naku'un iñi...

Ku'va cha ka'vî chaa-kun, kuñi chi kueeka, nañil'in-kun tu'un cha kuñi katyira tyia chii chi, tyakua tyi kuu cha tu'un cha kuñi katyira chi'i kandîi cha nîi iñira, cha ñil'in tya tyaki chira cha kua kuiñi so'o.

Ka'vî tu'un "Machikirî tya tyoko", cha vachi nuu Tutu cha kua ka'vî-kun, tya nakua'a chii chi tya ka'vî chaa chii chi.

Ka'vî tu'un cha vachi i'ya ñaa satyintyee chi chii-kun ku'va kuu ka'vî-kun:

- Ka'vî xe'e tu'un va tya ntye'e tu'un cha kuñi katyi chi.
- Sa'a kuenta ku'va ku ka'vî-kun iin iin tu'un.
- Ku'va iin ku'va cha taxi atî ntye'e-kun tu'un iya (,) (.) (...) tya (—).
- Ka'a ku'va ta'an chi ka'an-kun atî ntye'e-kun tu'un i'ya (¡!).
- Naku'un iñi ku'va nañi chi, nuu nda'a tutu cha vachi chi tya yoó cha kuura tyia tyara cha natyia chi'in xiñi savî. Kueka cha kicha'a ka'vî-kun ta'an chi ka'an-kun kaandîi tu'un i'ya.

**Ka'v+ tu'un vachi i'ya, ntye'e xiña'ñu ntyiso chi tya
ka'v+ tu'un natu'un ta'an ñiv+ vachi nuu chi.**

Kuñi nd+ ñiv+ k+ nuu kua
koo su'va nuu kua kuañira
ta'anra yaa ñuu.

Kuñi chi, nduku-yo tya
katyi-yo ñá cha kua
ku'va-yo chiira cha
kua sakaná.

Naka'an cha nduku tu'un chi i'ya.

Ñá tu'un kuñi chi sava'a ñivɨ̃ sakua'a va tyi kuu keta va'a cha kua sava'a ñi.

Ñtya tu'va ntye'e ta'an tu'un va.

Ñá inka tu'un o siki viko kuu sakoto-yo nuu tutu ta'an chii va.

Ati tu'va-kun tyia ta'an tu'un va.

Ntye'e tya ka'v+ tu'un vachi i'ya.

TUTU SAKÓTO

VE'E SAKUA'A SECUNDARIA EDITH ARIAGA VIRUEL CHI'INRA CHA KUU ITYI NUU KUENTA SUTURA KUTYA SAKUA'A NAKANAÑI CHI KANDH VE'E SAKUA'A IIN IIN ÑUU IYO YATYI NUU KUA NDUIINRA KUA KUAÑI YAA ÑUU MAA YOO KU'VA MAA NAA IÑI-YO KANDH YAA CHA IYO ÑUU-YO:

KUA KOO YA'VI RA CHA VA'A KA CHAÑI

IIN \$ 5,000

UVI \$ 4,000

UÑI \$ 3,000

KU'VA KUU KOO

NUU KUA KOO TYA KIVI: Kua koo chi maa nuu nda ñu'un ve'e tyiñu maa ñuu Santa Maria Yosocani kivi uchi uñi tya uchi kumi maa kuiya i'ya kuva kaa kumi cha kua iñi.

KUA NAKUNTYIA SIVI: Kuu nukuntya kivi vityi tya kua ndi'i tu'un nuu uchi uvi maa yoo u'un.

YOÓ CHA KUA KUU KI'VI: Kua kuu ki'ira kutya sakua *secundaria* cha u'un ta'an tyakua cha uchi ta'an atu kua'a. Kua kuu kuañi ndatyí 20 minuto cha na'an ntyakuantya 25 minuto.

SA'MA KUA KUI'NO NDATYI: Iin iin maa ku'va kuu kichi ndatyí kua kichi chi'in ndatyí sa'ma cha ñi'no maa ñivi ñuu-yo.

KU'VA KUA KOO: Iin inn maa grupura cha kua kuañi ta'an chi kichi chi'inra kua kuu ityi nuu cha kuentara, ra va ta'an chi kuu iinra satyiñu ve'e sakua'a nuu yi'ira ta'anra tyara cha kua kuañi va ta'an chi kichira iin tutu xiña'nura.

RA CHA KUNTYE'E KUVA KUA KUU: Iin kua kuura kuntye'e maara kuu ityi nuura sakua'a, ra kuu ityi nuu ve'e cha ntye'e cha koo va'a tu'un ñuuyo Tobias Castro, tyara cha kuu iyti nuu siin siim ve'e sakua'a cha iyo.

NAKA'AN

RA KUU ITYI NUU VE'E SAKUA'A

RA SAKUA'A ABUNDIO ALTAMIRANO CUENCA

RA KUU IYTI NUU SUTURA KUTYA SAKUA'A

RA CIRINO MIGUEL GONZALES

ÑUU MA SANTA MARIA YOSOCANI, YUKU YOO, SANDO'O, NUU NDUVA 10 YOO UÑI KUIYA 2012.

Sanduiin tu'un cha vachi chiyo kua'a chi'in tu'un cha vachi ityi chiyo satyi.

Ra cha kuntye'e
kuva kua kuu:

Kuura satyintyee chi'in
xu'un cha naku'vara ta'anra
chira cha sakaná.

Naka'an

Kuu nuu katyi chi nuu kua
koo tya kivi kua koo chi.

Kua nakuntyia
sivi

Kuu ñivi cha katyi yoo cha
kuu cha kua sakaná.

Ya'vi

Kuura kuntye'e tya kua
sava'a kandii cha kua kuu.

Yoó cha kua
kuu ki'vi

Kuu nuu ñikuntyia sivi
kandii maara cha kuñi
ki'vi.

Nuu kua koo
tya kivi

Nakatyi chi yoó ñivi kua
kuu ki'vi.

Chito-kun...

lin **tutu sakóto** kuu iin tutu nuu vachi tu'un nuu naka-yo chii ñivĩ nuu kua koo iin viko o ñá maa tu'un kua saka'nu-yo tya kua koo nuu kua nuu kua ku'un su'va ñi tya ta'an chi kuiso chi. Tu'un ta'an chi kuiso chi kuu:

Tu'un vachi nuu chi: Kuu tu'un kua koo tu'un kana chi, nakatyí chi ñá kuenta kua koo tu'un vachi nuu chi.

Ta'an chi: I'ya nakatyí chi yóso kaa ta'an chi kuu tu'un vachi nuu chi, tya ñá cha ta'an chi ku'un chil'in ñi o kui'no ñi. I'ya nakatyí chi ñá kivi tya ntya kua koo tu'un ka'an chi.

Ku'va kua koo: Nakatyí chi ku'va kua koo yóso kaa kua ta'an chi sava'añi tya yóso kaa kua kuu sakaná ñi. I'ya kua ntye'e ku'va kuu tikuenta chi ñivĩ kua sakaná tya ñivĩ kua ntye'e yoó cha kua sakaná i'ya kuu ñivĩ kua katyi.

Ya'vĩ: I'ya kua nakatyí ñá ndĩ'ĩ cha kua kuu sakaná ñivĩ cha kua ku'un suva tya yóso ta'an ñi kua sakaná.

Ñiñi xa tyi tutu sakóto i'ya ku'un sivi cha kana o sivi ve'e cha kana.

Kaka iñi tyi yo'o tya kandĩ-ĩra sakua'a chi'in-kun tyia kuu sava'a ndoo iin tutu nuu kua tutu sakóto ndo iinnu kua chino su'va chito kuenta viko ndĩ-yĩ. Ka'vĩ tu'un vachi i'ya kuu satyintye chi chii-kun.

Ñá cha sakóto tutu va.

Yoó chi nuu kua'an chi.

Áma tya ntya kua koo tu'un ka'an chi.

25

Ñá cha kua sakana ñi o ñá cha kua ñí'lin ñi ati sakana ñi.

Ñá cha ta'an chi kakan ñi chi ñivɨ cha kuñi kɨ'vɨ.

[illegible]

**Ntye'e at+ vachi kand++ tu'un vachi nuu tutu sakóto
cha s+va'a-kun.**

- Kachi ka'an chi siki tu'un cha kua koo.
- Tyia-kun ku'va kua koo tyia kandi cha xiñu'un chi iinra kua ku'un va.
- Ñá kuenta ta'an chi chino iin tutu sakóto.
- Katyi ndo yóso kua kuu ya'vi ñi ati sakaná ñi.

Sand+va'a ntyiko inka cha tutu sakóto sava-kun, at+ yoó iin tu'un
ñava'a tyia-kun nuu chi.

[illegible]

Sakinduu nduvi tu'un cha kutu'va-kun

Ku'va sakua'a-yo nuu saña'an tutu nakatyi tu'un cha ta'an chi kóto-kun tya tutu sakóto. Nakatyi kumi ta'an ku'va kaa chi.

Tutu nakatyi tu'un cha
ta'an chi kóto-kun

Tutu sakóto

28

Tyia tya natu'un ta'an.

Ñá cha sasi'n chii chi.

Áma tya ntya kuu kutyiñi-yo chi iin iin chi.

Ñá kuenta tyia ñiví chii chi.

Natyituñi iĩi yu'un ka'an

a. Ka'vĩ tu'un vachi i'ya tya naka'an.

lin chakuua kixĩ iyo xa ta'an ñima'na ntye'e iin nuu chitu maa yaā tya kañi xa yaa chi tya yĩ'ĩ iin tye'e nuu chi, ikaña ñi ndóto vatyi chiñi so'o chaku yáa chichi ñuu.

Ñá cha yĩ'ĩ nuu cha ntyiso tye'e va.

Ñá cha sandóto chi chii.

Ñá ka cha ntye'e chi nuu cha yĩ'ĩ tye'e va.

Ka'vĩ tu'un cha vachi i'ya tya sandĩ va'a ku'va ka'an chi.

yuku

namá

nama

yalá

nama

yukú

ya'a

Chili _____ kuenta cha i'vĩ chichi.

Kui tya ka'nu _____ va.

Kua'an nuu ya'vĩ tya sata _____ cha kuñi chi chino

_____ chil'in chaa kachi-yo.

_____ vaso yutyi va.

_____ chino chil'in ndo'o tyi'yo.

Tami xa _____ va.

**ch. Ntye'e xiña'ñu cha vachi i'ya sanduiin chil'in iin *raya* tu'un
cha vachi i'ya chil'in xiña'ñu cha vachi xiin chi.**

namá

nama

ya'á

ya'a

yaa

yaa

ko'o

ko'o

Ka'vî tu'un vachi i'ya tya sandîî va'a chii chi chi'i tu'un cha ta'an ku'un chi'in chi.

Ya'a cha'a chi'in _____ va tya katyi'i

chi'in _____ ve'e va.

nama

nama

Ñi'in kue'e _____ chi'in yuu chino kua'an ve'e tata

tya kaña xa _____ .

tyeé

tyee

Ya'a cha soko yutu _____ tivati va tya

_____ xiîni chîti.

kuuí

kuij

d. Ka'vî tu'un vachi i'ya, tya tyi'i kutya tu'un cha ta'an chi kuntyaa chi'in chi.

1. **Yóso** / **yoso** ya'vî yoso va.

2. **Kua'a** / **kua'á** xa tyoko kua'a ve'e.

3. Ñi'in kue'e **tyeé** / **tyee** chi'in iin yuu.

Natyia va'a tu'un cha sava'a-kun i'ya.

1. _____

2. _____

3. _____

Ka'vî tya natyia va'a tu'un cha vachi i'ya sîkî *raya* va.

32

Kua'a xa yukú xiko ñaa ma'an va.

Ko'õ ndutya tya ku'un-yo.

Ntyu'u kua ku'un ndî inka yoõ Nuu Nduva.

Ñá saña'an 2

Cha kuñi chi:

- ◆ Ka'v̄i s̄iv̄i chi tya xiñi chi ntye'e ku'va kaa iin tutu cha kana tya xiña'ñu cha vachi nuu chi tyakua tyi kuu kóto-kun tu'un ka'an chi.
- ◆ Natyituñi iñi ku'va ta'an chi kuu iin tutu cha kana tyakua tyi kuu nakóto-kun tu'un cha ta'an chi kuntya nuu chi.
- ◆ Sakinduu tu'un cha kuñi ka'an chi ku'va cha vachi nuu chi tya tu'un cha kuñu chi sakótochi tutu cha kana.
- ◆ Nakua'a ku'va kua ka'v̄i chaa-kun.
- ◆ Ntye'e tya kóto tu'un cha ta'an chi kuntyia nuu iin tutu list̄a.
- ◆ Tyia iin tutu list̄a t̄īn kuenta tu'un cha katyi-kun kuntyia nuu chi.
- ◆ Ntye'e tya sand̄iva'a tutu list̄a cha sava'a-kun.
- ◆ Ntye'e tya koto yóso kaa ta'an chi kuntyia iin tutu cha kana tya iin tutu list̄a.
- ◆ Ntye'e tya koto ñá tu'un kuñi nakatyi iin tutu cha kana tya iin tutu list̄a.
- ◆ Sakindu iin tutu cha kana tya iin tutu list̄a.
- ◆ Nakóto tu'un sasīn nuu ntyia *vocal* nañi tya *vocal* nata'nu nuu sīn sīn tu'un cha vachi i'ya.

**Ntye'e xiña'ñu cha vachi i'ya tya natu'un ta'an
chi'in ñiv+ sakua'a chi'in-kun tu'un cha nduku tu'un
chi.**

- Ñá tu'un ka'vi ñaa ma'an va.
- Ñá kuenta xiñu'un tu'un cha ka'vira tata va chil'in ñaa ma'aa va.
- Yoó cha sava'a tutu ta'an cha ka'vi ñi.

Ka'vi tu'un cha ñí'i ka tyuaku, ntye'e xiña'ñu cha vachi tya naka'an tu'un cha nduku tu'un chi.

RA XUVA LÓPE TYA ÑAA AURORA MARTINEZ

Kana ñi chii-kun chi'in kandii nivi kuu-kun tya kandii ñivi
kuu-kun, nuu kua kuntutya se'e ñi:

Ericel López Martínez
Sintutya
Leonor Castillo tya Jorge Rosales

Kua kuu chi kivi 13 uñi ntyia yoo uña kuiya i'ya ku'va ka 10 cha
ña'an ñi, ve'e ñu'un Cristo Rey ñuu Kasando'o, nuu kuu maa colonia
Aviacion.

Ya'a kuu misa ve'e ñu'un, cha ndi'i naku'va ñi tyia'vi ntyio chi ndo
nuu kuu maa ve'e ñi cha ntyia calle Chiku Madero, colonia Aviacion
ñuu maa i'ya.

Ku'va cha ka'ṽi s̃iṽi s̃indutya va, ñá cha tyia-kun ku'va tyi ka'an chi.

Ku'va cha ntye'e-kun xiña'ñu va. Ñá cha tyia-kun ku'va tyi ka'an chi nuu tutu va.

Ka'ṽi tu'un cha vachi ityi s̃ik̃i.

36

Ka'ṽi ntyiko inka cha tutu cha kana va tya natyi'i kutya tu'un ñíñi ka cha ta'an chi kuntya nuu chi.

s̃iṽi s̃indutya

seyu

kiṽi kua kuu

ñá kuenta

cha ndaa

ra kuu iyti nuu nuu kua kuu viko

va yoso ta'an cha'a

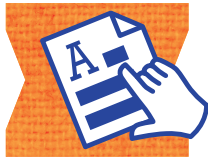
folio

Natyia tu'un cha kuñi katyi tu'un cha vachi i'ya:

Kana ñi chii-kun chi'in.

Naku'va ñi tyia'vi ntyio ku'va kua ku'un-kun.

Kandiî ñivî kuu-kun ndo.

Tyia chichi iin iin cuadru i'ya numero tu'un ta'an chi ku'un nuu iin tutu cha kana.

1. Sivi ñiví cha kana.
2. Ñá cha kua sava'a ñi tya ñá kuenta.
3. Nu kua koo, ku'va kua koo tya kivi kua koo.
4. Inka ka tu'un cha kuñi maañi tyiañi.

Chito-kun...

Iin **tutu cha kana** kuu iin ku'va kuu sakóto chi inka ñiví vatyi kuaa koo iin viko, tya kuñi-yo cha ku'un ñi.

Kivi vityi kua'a xa ku'va kuu chino iin tutu cha kana, suku nuu maa siinn siin kaa chi ta'an chi kuntyia nuu chi kandi tu'un cha vachi i'ya:

Sivi ñiví cha kana: kuu sivi ñiví cha kua sava'a viko va, tyia suun ñi maa ñi ta'an chi sava'a chii chi.

Ñá cha kua sava'a ñi tya ñá kuenta: nakatyichi tu'un cha kua kuu tya ñá kuenta kua koo chi.

Nuu kua koo, ku'va kua koo tya kivi kua koo: kuu nuu kua koo viko va, kivi kua kuu chi tya ñá ku'va kua koo chi.

Yî'î cha'a tyiañi inka ka tu'un cha kuñi maañi kuantu maa kutuñi iñi ñivî cha kana ñi, tîmaa: numero yo'o kaa ñi, yóso kaá kaá nuu yoo ñi yóso kaá ñuu o yóso kaa colonia nuu yoo ñi.

Tu'un kua ka'vî chaa-kun

Ka'vî tu'un cha vachi i'ya tyiañi kuva katyi chi.

- a) Kua'an sata-kun boletó. (Tîima cha ta'vî tyiñu-kun)
- ch) Tyian kuu ku'un-kun ku sata-kun boletó. (Tîima iin tîimañi iñi)
- d) Ko'ó, tyakua tyi kóto-kun. (Tîima cha ta'vî tyiñu-kun)
- e) Ko'ó, tyakua tyi kuu kóto-kun. (Tîima iin tîimañi iñi)

Ñá tu'un kuñi katyi tu'un cha ntyia xi'na chi'in tu'un cha ntyia nuu ndî'î tu'un.

Atî inuu ñi ka'vî-kun kandîî chi atî iin tu'un kuñi chi katyi chi.

Ñá kuenta ñiñi xa ka'vî va'a-yo tyiakua tyi kutuñi iñi ñi cha ka'an-yo.

Naku'un iñi...

Ku'va ka'an-kun cha ka'vi-kun iin tu'un ñá maa yu'u kuu chi ñíñi xa tyi chil'in chi ka'an-kun tyiañi ku'va kuñira tyia chichi ka'anra tya ku'va kuñi maa-kun ku'va cha ka'vi-kun.

Ka'v+ chaa tu'un cha vachi i'ya.

Katy ndi chii-kun tyi nakua'a xi'na-kun cha kua ka'vi-kun tya natyituñi iñi-kun tu'un cha kuñichi ka'an chi.

Ra Confucio katyira:

“Ka'an cha chito-kun. Maa sandavi ña'an-kun kóto-kun iin cha ñaa chito-kun, ikua kuu tu'un ntyicha.”

“Ati nañi'i ta'an-kun chil'in iin ñivi chito, sañíñi ka'an-kun ku'va ka'an ñi. Ati ntya-kun chil'in iin ñivi kíñi yoo nduku tu'un chii-kun ati tyakua yoo-kun.”

“Ati ka'an-kun iin tu'un chil'in ñivi va'a yoo chil'in-kun ta'an chi sava'a-kun tu'un ka'an-kun.”

Ka'v+ ntyiko inka cha'a tu'un cha ntyia ityi s+ki tyiañi ku'va chika chi.

Tu'un xi'na: tiima tiimañi iñi.

Tu'un ku uvi:

- Tu'un ka'an xi'na chi tiima cha ta'vî tyiñu-kun.
- Tu'un ka'an ku uvi cha'a tiima tiimañi iñi.

Tu'un ku uñi: tiima tiimañi iñi.

Natyituñi iñi cha ka'vî.

- Kutuñi iñi tu'un cha kuñi katyi chi.

Yî'î

Ña'ñi

- Yî'î cha yîi ñaa ku ka'an tu'un cha kuñi katyi chi.

Yî'î

Ña'ñi

Ka'vî tu'un "Sepe tya tyoko", cha vachi nuu Tutu cha kua ka'vî-kun, tya nakua'a chii chi tya ka'vî chaa chii chi.

Ka'vî tu'un cha vachi i'ya ñaa satyintyee chi chii-kun ku'va kuu ka'vî-kun:

- Ka'vî xe'e tu'un va tya ntye'e tu'un cha kuñi katyi chi
- Sa'a kuenta ku'va kuu ka'an-kun iin iin tu'un.
- Ka'an tyiañi ku'va kuu kutuñi iñi ñivî cha ku tyiso'o tu'un cha kua ka'vî-kun.
- Naku'un iñi ñá nañi chi, ñá nuu nda'a tutu ntyia chi, yoó cha tyia tyi yoó cha natyia chi'in xiñi savî. Kandî tu'un i'ya ñiñi ka'an-kun kueka cha ka'vî-kun.

Ka'v+ tu'un vachi i'ya, ntye'e xiña'ñu ntyiso chi tya ka'v+ tu'un natu'un ta'an ñiv+ vachi nuu chi.

Ñayiv+ Lope kua sakundutyañi se'e ñi cha lu'lu ka, suku kuñi ñi kakan ñi timañi iñi chi ñivi yoo yatyi chil'in ñi.

Cha chito-yo k+iv+ kua kundutya se'eyo, suku kuñi chi kóto-yo yoo cha kua satyintyee chii-yo.

Kuñi chi tyia-yo s+iv+ ñi tya ñá cha kua ku'va ñi chii-yo. Kua kaka t+imañi iñi chiira Carlo.

Kuu satyintye-kun chi Kuñi chi tyia kand+ cha kua kuñu'un chiiyo nuu kua kundutya yañi-kun tya yoo cha kua satyintye chii-yo.

¡Va'a, tatal, satyintye chii-kun, katyi s+iv+ ñi tya ñá cha cha'a ñi.

Natu'un ta'an tya naka'an cha nduku tu'un chi.

Ñá tu'un ku cha tyiara tyivaa va.

Yoó cha tyia ta'an tu'un va.

Ntya tu'va-kun tyia ta'an tutu va.

Ntye'e tya ka'vĩ tu'un vachi i'ya. Kuaka iin raya cha tu'un cha ñĩ'i ka tyaku.

LISTA ÑIVĨ VIKO KUNTUTYA SE'E UCHI UÑI YOO UÑA UVI MII IIN

	SIVĨ ÑIVĨ	CHA SATYINTYE ÑI
1.	María López	lin kolo yĩ tyivaa
2.	Antonio García	Uvi nuu yĩ'ĩ cha uva
3.	Magdalena Santiago	lin lo'lo tya uvi ndivĩ Chatĩ
4.	Hilaria Marín	lin nuu yĩ'ĩ su'vã uvi nuu yĩ'ĩ asuka
5.	Pedro Sánchez	lin nuu yĩ'ĩ ntyixi xaan
6.	Catalina Ramírez	Uñi arova yutyi pã
7.	Rosa Santos	lin nuu yĩ'ĩ tinana
8.	Emiliano Hernández	lin nuu yĩ'ĩ cha uva
9.	Alicia Quiroz	Kumi ta'an ndivĩ sĩ'ĩ
10.	Benita Bautista	lin kolo sĩ'ĩ
11.	Luisa García	Sientu xu'un
12.	Tomás Santos Santiago	U'un karga ntuku
13.	Gloria Nicolás	Uñi ndivĩ chatĩ tya uxiko 50 pesu xu'un
14.	Florina Hernández Ortiz	Uvi nuu yĩ'ĩ tinana
15.	Elsa Martínez López	lin nuu yĩ'ĩ pã

Tyia ñá kuenta ñíñi xa tyiayo kandîî tu'un vachi i'ya iin nuu tutu lista.

Atî nuu tutu lista-kun kua'a cha cha'a ñivî chii-kun. Tyia sivî tya xiñi sivî ñi.

Ñaa cha cha'a ñi:

45

Chito-kun:

lin **tutu lista** kuu iin tu'un cha ñaa yîî kutuñi iñiyo. Nuu ta'an tutu i'ya ku tyia-yo sîîñ sîîñ tu'un, tyiañi maa kandîî tu'un cha ta'an chi sata-yo, sivî ñîcî cha satyintye chiiyo o sivî ñivî cha satyintye chii-yo chil'in xu'un.

Ndîî maa cha'a tyia-yo iin cha nañi chi ku'va kótoyo ñaa kuenta chino chi tyia-yo numerô chii chi ku'va kóto-yo yóso ta'an chi kua natyia-yo.

Tyia iin tutu lista, tñnkuenda tu'un vachi i'ya.

Kaka iñi tyi ñaa kuu ityi nuu ve'e sakua'a nuu yí'í se'e-kun, chika ñaa sandí iin-kun chii iin grupu ñiví kua satyintyee sandíva'a-kun kandíí maa nuu ke'e ve'e va.

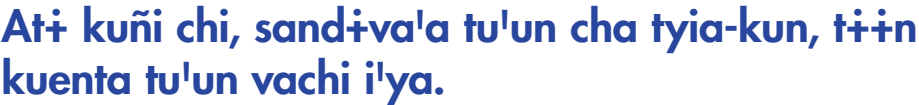
Tyia tu'un ñíñika cha ta'anchi kuiso tutu lista, ka'v'í tu'un vachi i'ya kuu satyintyee chi chii-kun.

Ñá cha kua kuñu'un kaka-kun chii ñi tya yóso ta'an chi.

Yoó cha kua kuu kí'í tya ñá cha kua sava'a ñi.

Ku'va cha ka'v+-kun kand++ tu'un vachi ityi s+ki
va, sava'a tutu lista-kun i'ya.

- Ati tiin kuenta-kun kandi+ tu'un cha kuñi chi ñaa sandiva'a yo kandi+ nuu ñu'un ve'e sakua'a i'ya.
- Tyia-kun numero kandi+ sivi cha cha'ñi o satyintyee ñi chii-kun.
- Tyia-kun ñá cha kua kuñu'un chii-kun tya yóso kua kuñu'un.

Sand+ va'a ntyiko inka cha'a tutu lista-kun.

Sakinduu nduvi tu'un cha kutu'va-kun

Ku'va sakua'a-yo nuu saña'an tutu cha kana tya tutu lista. Nakatyí kumi ta'an ku'va kaa chi.

Tutu cha kana

Tutu lista

Tyia tya natu'un ta'an.

Ñá cha sasiñ chii chi.

Áma tya ntya kuu kutyiñi-yo chi iin iin chi.

Ñá kuenta tyia ñivɨ chii chi.

Natyituñi iñi yu'un ka'an

a. Ka'vî tu'un vachi i'ya tya kua'a iin raya cha tu'un cha ñi'in ka tyaku.

Kua'a xa kuiya ityi chata cha iinra kuaa, iin **to'o** tya ndukura ñivi kuta'an chi'inra ñaa naki'in ñi **ñii** tya xiko ñi chi'inra. Katyi si'i vatyi ñaa tu'va ñaa ntye'e inka to'o **timaara** va, vatyi **siin** cha kuaara, chika ta'nura chi'in iin si'inra tya ntyitañi **tyuku siira**.

Iin kivi ña'an **ñi** kuun xa savi, ñaa ñi'in iñi kandi ñá cha **sakundii** too nduya chichi ve'e chitu ndutya chichi ve'e ndi. Keta nduku yoó cha satyintyee chii ndi tya naa **ñi'in** chii chira kuaa va, **kua'anra** tavira yutu, ña'ñi ndi'ñira nuu maa kuun ka'nu savi, ñi'in va'a ntye'eyo chiira sukúra. Ñaa kaña iñi ka'an chi'inra, yu'u xa ntye'e chiira, suku tu'vara chii chiñi so'óra kukayu chika, nduku tu'unra chi ñaa cha nduku, katyi chiira cha ta'an ve'e, tya katyira chi: **kua'an ve'e-kun**, cha vachi maa tya **satyintyee chiindo**, ku'va cha naketa ve'e cha satyintyeera chi si'i to'onra kandi ntya'yu cha ki'vi chichi ve'e.

Sandi+i va'a chichi cuadru tu'un cha chaka-kun raya cha'a, ntye ku'va saña'an chi.

(Kua'an)	(To'o)
ñi'in	(si'i)

ch. Sandîî va'a tu'un vachi i'ya natyia tu'un cha kuta'an chi'in chi.

Sachin cha kua'a xa kuiya _____ ra tya ñaa kuu kaka itu'un ñi maara.

kua'an

kua'a

kuaa

Tya kivi va chichi yîî iin kóó _____ ñaa, katyira sakuu tatan chii ñaa vatyî xaan xa sîî tî.

sî'in

sîî

sîî

Tya kivi va kichi iin _____ tya katyira tyi ta'an xa iñira kachira cha yoo ñuu.

to'on

to'o

toó

Ntye'e tu'un vachi chi cuadru i'ya, tya natyiaa uñi ta'an tu'un chi'in chi.

kua'a

ñî'in

kú'un

tó'on

sîî

ñii

kuu

to'o

sîî

kuaa

d. Ka'v'i tu'un vachi i'ya, tya tyi'i kutya tu'un cha ta'an chi kuntyaa chi'in chi.

1. Ya'a xa **kua'a** / **kua'an** ndatu carru va.
2. Cha kachi va kua xa **ñii** / **ñi'in** yi'i chii chi tya ñaa kuu kachi.
3. **S'i'i** / **s'i'in** sata ñaa iin sa'ma kuino ñaa.

Natyia va'a tu'un cha sava'akun i'ya.

1. _____

2. _____

3. _____

Kuaka va'a tu'un cha ntyia va'a tyia natyia va'a tu'un cha ñaa va'a ntyia.

1. Ya'a xa yatyi kaara ntyakua ñaa kutuñi iñi-yo.	
2. Ya'a xa kua'a chikara kuaa va tya ñaa nañi'inra calle cha nandukura.	
3. Kua ku'un yukú va.	
4. Ku'va cha tu'un ndi tyi-yo xiñi ve'e va ya'a xa too nutya ku'va cha kuun savɨ́.	
5. Si sandiva'a ñaa si'in.	

Natyia va'a tu'un cha ñava'a ntyia ityi sɨkɨ va.

Ñá saña'an 3

Cha kuñi chi:

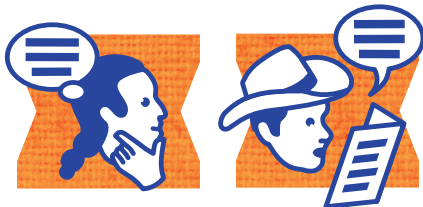
- ◆ Ntye'e ku'va kaa iin tutu cha sakóto chi kua'a ñiv+ tyiñu tya xiña'ñu cha vachi nuu chi tyakua tyi kóto-kun cha kuñi katyichi.
- ◆ Natyituñi iñi ku'va kaa iin tutu cha sakóto chi kua'a ñiv+ tyiñu tyakua tyi nakóto-kun ku'va kaa chi.
- ◆ Nantuku tya ntye'e tu'un ñíni cha ntyia nuu iin tutu cha sakóto chi kua'a ñiv+ tyiñu tya ñá kuenta ku kuñu'un chi chii-yo.
- ◆ Nakua'a tu'un kua ka'v+ chaa-kun chi'in cha s+.
- ◆ Ntye'e tya kóto tu'un ñínika cha kua kuntya nuu iin tutu nakatyí chi kua'a ñiv+.
- ◆ Tyia iin tutu nakatyí chi kua'a ñiv+ chi'in kand+ tu'un cha nañil'in-kun tya chika iñi-kun.
- ◆ Ntye'e tya sandiva'a tutu nakatyí chi kua'a ñiv+ cha sava'a-kun.
- ◆ Ntye'e tya koto yóso kaa ta'an chi kuntyia iin tutu cha sakóto chi kua'a ñiv+ tya iin tutu nakatyí chi kua'a ñiv+.
- ◆ Ntye'e tya koto ñá tu'un kuñi nakatyí iin tutu cha sakóto chi kua'a ñiv+ tya iin tutu nakatyí chi kua'a ñiv+.
- ◆ Sakindu iin tutu cha sakóto chi kua'a ñiv+ tya iin tutu nakatyí chi kua'a ñiv+.
- ◆ Nakóto s+in s+in tu'un cha kuñi katyí chi *vocal* cha ntyia itu'un ñi tya *vocal* cha nata'nu cha vachi nuu tu'un ka'v+ kun.

Ntye'ee xiîna'ñu cha vachi i'ya tya natu'un ta'an chi'in ñîvî ta'an-kun tu'un cha nduku tu'un chi.

- Ñá tu'un kuu cha ntya nuu tutu cha tyañi ve'e sakua va.
- Ntyá inka ityi tu'va-kun ntye'e ta'an tutu va.
- Ñá kuenta kuu kuñu'un tu'un va chii-yo.

**Nanduku nuu nda'a tutu ka'nu cha vachi
chichi tutu-kun tutu cha sakóto chi kua'a
ñivĩ tya ntye'e tu'un ka'an chi, kueeñi
naka'an cha nduku tu'un chi.**

Ñá tu'un kuu ñañi'in-kun nuu ka'an chi.

Ñá tu'un tyia-kun ku'va tyi katyi chi nuu tu'un cha ta'an chi sava'a-kun
cha ntyia nuu tutu cha sakóto chi kua'a ñivĩ.

Ñá kuenta vachi nuu tutu va s̃i s̃in xiña'ñu ve'e tatan.

Ñá kuenta tyia-kun ku'va tyi tyiañi chi'in letr̃a na'nu tu'un vachi
nuu chi.

Ka'vĩ tu'un cha vachi iyti s̃ik̃i.

Ntye'e nuu nda'a tutu ka'nu va tya naka'an cha nduku tu'un chi i'ya.

Tu'un vachi chichi chi nata'vî sava chi:

- a) lin ñi tu'un ntyia chi.
- ch) Tu'un cha ta'an chi sava'a-kun tya ñá cha ta'an chi sava'a-kun atî yî'î kue'e sayuu xaan chii-kun.
- d) Tu'un 1 tya tu'un 2.

Cha nañi chi ka'an chi sîki tu'un:

- a) Tu'un cha sava'a ve'e tatan.
- ch) Ve'e tatan cha ntye'e tyi mā kil'in sayuu xaan chii-kun.
- d) Tu'un cha ta'an chi sava'a-kun ku'va cha māa kil'in kue'e sayuu xaan chii-kun.

Xiña'ñu cha ntyia nuu ndî'î ka'an tutu va kuu:

- a) Kuu xiña'ñu ve'e cha cha'a xu'un chino tutu i'ya.
- ch) Kuu xiña'ñu ve'e cha kuu kun'un-yo atî naku'u-yo.
- d) Kuu ve'e cha ntye'e tyi māa kil'in kue'e sayuu xaan chii-kun.

Sanduiin chí'in iin rayá tu'un cha vachi i'ya tyiañi ku'va ka'vî-kun nu tutu cha sokóto chi kua'a ñiví.

Ñá tu'un kuñi katyi
tu'un cha ntyia nuu
tutu cha sakóto chi
kua'a ñiví.

Vatyi mā ko'oyo cha
kuu aspirina tya tatan
cha yí'i *ácido acetil
salicílico*.

Yoó cha tyia tu'un va.

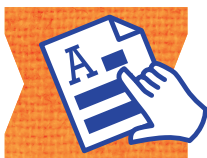
Mā kil'in kue'e sayuu
xaan chiiyo.

Ñá cha kuñi katyichi
síki cha mā ko'o-yo
ntyañikuñi tatan.

Chi ñiví cha'nu tya
ndatyí yoko.

Yoó chi nakatyí chi
tu'un cha ntyia nuu
chi.

Ñiví ve'e tatan.

Ka'vî tu'un vachi i'ya.

Chito-kun...

Iin **tutu cha sakóto chi kua'a ñivî** kuu iin tutu sakóto iin tyiñu tya nakoto-yo chii chi vatyi ñaa kua'a xa tu'un ka'an chi suku nakatyí va'achi tu'un cha ntyiso chi. Ntî'î maa cha'a tu'un cha ntyiso chi kua'an chi chil'in iin xiña'ñu cha saña'an ná tu'un kuñi chi ka'an chi tyakua tyi nantye'e ñivî nuu ntyia chi.

Tu'un cha ta'a chi kuiso chi ndî'î maa cha'a ku:

Xiñî: Ka'an chi tu'un ntyiso chi.

Tu'un ntyiso chi: Kuu kandîi tu'un ka'an chi, ntyitañi suvañi kua ka'an chi suku ta'an chi kutuñi iñi-yo tu'un kuñi katyi chi.

Xiña'ñu: Kuu kandîi maa cha nandaku nuu chi, kuu ku chi xiña'ñu iin ve'e ntyiso tyiñura ntyaka ña'an, iin ve'e nuu kia'vî. Ku kuu chi chil'in *color* tyiaki, iin tutu ta'an chi ndî'î maa cha'a ntyiso chi iin cha nandaku ku'va ñaa nantye'e ñivî nuu ntyiachi.

Sellu: Atî tutu i'ya kua tyiayo iin nuu ta'an chi kakan-yo ndatu ñiñi xa kuñi chi ñaa tyiañi seyu ve'e ñi nuu chi.

Yî'î tutu cha sakóto chi kua'a ñivî tyiñu i'ya nakoto-yo chii chi ku'va kaa chi yî'î cha'ara sava'a chii chi va'a yoo ya'vira ta'anra, vatyi tyaki tya va'a xa sava'ara ta'anra chii chi. Yî'î cha ndîi iin kandîi chi ku'va ñaa kuu ntye'e ñivî chii chi.

Sanduiin chil'in iin raya tu'un cha vachi chichi iin tutu cha sakóto chi kua'a ñiví. Ntye'e ku'va sava'a chi.

Xiña'ñu

Xiñi

Xiña'ñu

SALUD

SECRETARÍA
DE SALUD

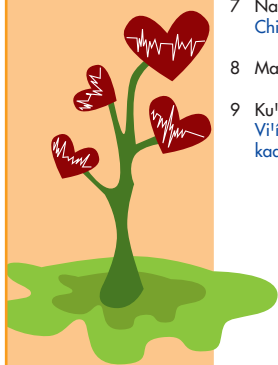
Tu'un cha katyi ve'e Tatan
tyi ta'an chi sava'a-kun ku'va cha maa ki'in kue'e
sayuu xaan chii-kun

Tu'un cha ta'an chi sava'a-kun:

- 1 Kuntiyichi-kun sa'maa tya maa keta-kun nuu ya'á xa vichin o nuu ya'á xa i'ñi.
- 2 Kachi-kun yuky vixi cha yí't vitamín A tya C.
Tyiañi maa zanahoria, paya, tikuayu, tikuua, mandaring, limo,
tikuaya, vichí tya inka ka yuky vixi cha iyoo.
- 3 Nakatya-kun nda'a-kun
Vi'i ka atí títin-kun nda'a iin ñiví ku'u sayuu xaan.
- 4 Maa keta-kun ñuy nuu iyo kua'a karry vatyi sakue'e ñu'ma chi chii-kun tya maa
ka'mi-kun ing chichi ve'e nuu ñga kí'v' tatyí
Tya vatyi nuu yuku ndatyí ntyi'i, ñiví cha'nu tya ñiví ku'.

Atí yí't kue'e sayuu xaan chii-kun:

- 1 Maa ko'o-kun ntyañi kuñi tatan
Tya maa ko'o-kun cha kuu aspiro o tatan cha yí't cha kuu ácido acetil salicíco.
Atí yí't ka'ñi chii-kun maa kuntiyichi-kun sa'ma tya ko'o tatan chan año
acetaminofen. Atí ñga naa ta'an chi ku'un-kun ve'e tatan.
- 2 Ta'an chi kava taxi-kun, ko'o-kun ndutya ntyañi tya sañiñi-kun kachi-kun xita
Atí lee kuu cha ku'ú, ku'vakun xaxi chi ntyañi.
- 3 Maa ku'un-kun nuu kua'a ñiví
Tyiañi maa nuu keta karry, ve'e nuu ya'v', ve'e tyiñu o ñga kaa ma ityi nuu ndí
iin kua'a ñiví.
- 4 Kasí-kun xityi-kun tya yu'u-kun chil'in sa'ma atí kua kayu-kun o kaxa-kun
Tya nakatya-kun nda'a-kun tyakua tyi maa tyi'i-kun kue'e va chi inka ñiví.
- 5 Maa natu'un vatyi-kun chil'in inka ñiví
(Maa ko'o-kun yu'u ñi) tyakua tyi maa ya'a kue'e va chiiñi.
- 6 Ndatyi ntyi'i cha ku'ú ñga ta'an chi kuntya vatyi ndatyí chil'in ñiví cha'nu
O ñiví cha yí't kue'e cha ñga naa ka maa tmaa kue'e azucá vatyi ñga yí't maa
kuu ki'in kue'e i'ya chii ñi.
- 7 Nakatya va'a-yo ko'o yí't chachi ñiví ku'u va
Chil'in ndutya i'ñi tya namá.
- 8 Maa ku'un-kun nuu kayuku ñiví kua'a.
- 9 Ku'un-kun ve'e tatan cha ntya vatyi yoo-kun
Vi'i ka atí ndatyí ntyi'i tya ñiví cha'nu kuu ñi chil'in ka'ñi, kuvita xa iñi ñi, yí't xa
kaa ñi'i ñi tatyí ñi, kayu ityi ñi tya v'v' yí't ñi.

Seyu

Cha'a cha ndaa

Tu'un ntyiso chi

Tu'un kua ka'vî chaa-kun

Ka'vî tya nakua'a tu'un cha vachi i'ya ku'va chika chi.

- a) Ñaa va ku ñivî va'á ka. (Chi'in cha sîî)
- ch) Ñaa chiñi va'a tu'un ka'an-kun. (Chi'li tikui'ya iñi)
- d) Kichi chi'in ñaa kandîî cha chiñu'un nuu kua koo viko i'ya. (Chi'in cha sîî)
- e) Kuñi kuḡ satyintyee chi-kun. (Chi'in tikui'ya iñi)

Ñá tu'un kuñi katyi tu'un cha ntyia xi'na chi'in tu'un cha ntyia nuu ndîî tu'un.

Atî inuu ñi ka'vî-kun kandîî chi atî iin tu'un kuñi chi katyi chi.

Ñá kuenta ñíñi xa ka'vî va'ayo tyiakua tyi kutuñi iñi ñi cha ka'an-yo.

Naku'un iñi...

Ku'va cha ka'vì chaa-kun, kuu ka'an maa-kun ku'va kuñi maa-kun ka'an-kun chi'in cha sít o chi'in cha kui'ya. Cha ñíni xa kuu cha kuñi chi ñaa kutuñi iñi-kun tu'un ka'an-kun, tya ñaa kutuñi iñi ñiví cha kua kuiñi cha ka'ana-kun tya nakua'a ku'va ku ka'vì-kun, kuu nasama-kun ndusu-kun tya ku'va ka'an-kun, tu'un cha ta'an ka iñi-kun tya kuñi-kun ñaa kuiñi ñiví chiñi cha ka'vì-kun.

I'ya ñaa kua satyintee ñaa kutuñi ka iñi ñiví chiñi ñi kua satyintye chi ndi'ika chii maa-kun ñaa kusít iñi-kun ka'vì-kun.

Ka'vì cha tu'un vachi i'ya, sa'a kuenda ku'va kuu ka'an-kun iin iin tu'un.

62

Kueka ka'vì xina itu'un ñi maa-kun tyakua tyi kuu nakua'an tya kutuñi iñi-kun tu'un ka'an chi.

Ku'va ta'an chi kachi-kun

Tya chana'an chii nakatyira yóso kaa ta'an chi kachi-yo. Chií cha nañira Úchu. Yí'i cha'a ntyakua chakucha kuiru ku'va cha'ara tyiñu chi. Ya'a xa cha'nura tya yí'i cha'a ñaa chiñira cha ka'an. Suku ati chaa ka'an va'a chiñira. Va'a xa chara tyiñu. Yu'u nuu lu'lu xa tya kuiya va.

–Mā kachi-kun xita i'ñi xa –ntyaara tya katyira chi.

”Kueeka cha kachi-kun chii chi santiyiko chii chi, ati ya'a xa iñi chi. Tyiakua tyi maa tivi ña'a nu'un-kun. Mā kanakava ña'a chi. Mā kachi xaa-kun cha i'ñi.

Natyituñi iñi cha ka'ṽi.

- Kutuñi iñi tu'un cha kuñi katyi chi.

Ỹi'í

Ña'ñi

- Ỹi'í cha ỹi'í ñaa ku ka'an tu'un cha kuñi katyi chi.

Ỹi'í

Ña'ñi

Ka'ṽi tu'un "Chóko tya ndi'va'u" cha vachi nuu Tutu cha kua ka'ṽi-kun, tya nakua'a chii chi tya ka'ṽi chaa chii chi.

Ka'ṽi tu'un cha vachi i'ya ñaa satyintyee chi chii-kun ku'va kuu ka'ṽi-kun:

- Ka'ṽi xe'e tu'un va tya ntye'e tu'un cha kuñi katyi chi.
- Sa'a kuenta ku'va kuu ka'an-kun iin iin tu'un.
- Kachi tu'un cha ta'an ka iñi-kun tya ka'ṽi s̃ĩn s̃ĩn ku'va chii chi, kueeñi, chil'in cha xaan, chil'in cha s̃ĩ, timaa cha ku iyo-kun tyakua tyi nakatyi-kun tu'un cha ta'an ka iñi-kun.
- Naku'un iñi ñá nañi chi, ñá nuu nda'a tutu ntyia chi, yoó cha tyia tyi yoó cha natyia chil'in xĩni saṽi. Kandĩi tu'un i'ya ñíñi ka'an-kun kueka cha ka'ṽi-kun.

Ka'vî tu'un vachi i'ya, ntye'e xiña'ñu ntyiso chi tya
ka'vî tu'u natu'un ta'an ñivî vachi nuu chi.

Ñá cha ka'an tutu i'ya.

Ka'an chi siki tata cha
kua kuntya ntyatyí ntyíli,
nuu kua kuntya ndatyí tya
ñá ku'va kua ku'un ndatyí
ve'e tatan.

Natu'un ta'an tya naka'an cha nduku tu'un chi.

Ñá tu'un ku cha ka'vî ñivî ma'an va.

Ntyá tu'va-kun ntye'e ta'an tu'un cha ntyia nuu tutu va o ntyá
tu'va-kun ntye'e ta'an tutu va.

Yoó cha tyia ta'an tu'un va.

Atî tu'va-kun tyia ta'an tu'un va.

Ka'v+ tu'un vachi i'ya tya natu'un ta'an.

TUTU NAKATYI CHI KUA'A ÑIVÍ

Ñivi sakuu tatan cha satyiñu maa nuu kuu **Ve'e tatan sakotoñi** chi kandii ñivi cha yoo se'e ntyi'i cha u'un kuiya tya ityi ñino, vatyi kivi cha'un iin ntya yoo uñi kuiya i'ya, ku'va ka iin cha ña'aa ñi ntyakua ka uñi cha cheñe, kua kuu ndyatyi tatan.

Ñá kuenta: Kua kuntya ndyatyi tatan kuenta ndi'yi ita.

Nuu kua kuyuku ñi: Yu'u ve'e tyiñu ñuu-yo.

Tutu kuñichi kuchi'in ñi: Tutu ve'e tatan se'e ñi.

66

- Ñá cha nakatyí xil'na chi nuu tu'un cha vachi i'ya.
- Ñá kuenta ñíni xa nakatyí-yo ñá kuenta chino chi.
- Ati ñaa vachi cha xiñu'un tya nua kua koo ñá cha kua kuu.

Chito-kun...

lin **tutu nakatyí chi kua'a ñiví** kuu iin tu'un cha ñaa yíi kutuñi iñi-yo vala chi tyi nakatyí chi chii ñiví ñuu, tu'un cha kua kuu cha kua sava'ara yuku ve'e tyiñu o iin ve'e ntyiso tyiñu tyañi maa: ra kuu tyiñu, ve'e sakua'a, ve'e ñu'un tya inka kara ntyiso tyiñu ñuu.

Tutu nakatyí chi kua'a ñiví ntyiso chi sivi ve'e sava'a chiichi o sivi ñiví tyia chii chi ku'va cha kana ñi tyiñu kua koo cha kuenta ñuu uñi, nakatyí chi cha kua koo, ñá kuenta kue koo tya ñá cha ta'an chi kuchi'in ñi ku'va kuu sava'a ñi cha katyi chi.

Tyia iin tutu nakatyɨ chi kua'a ñivɨ, tɨ-tɨn kuenta tu'un vachi i'ya.

Kuenta cha kuun xa savɨ kandɨi maa siki ñu'un ñayivɨ, ra kuu tyiñi ñuu chikara tɨmañi iini chi kandɨi ñivɨ ñuu uña satyintyee ñi chi ñivɨ cha ñi'in kue'e, ñivɨ cha kua naa ve'e, ñaa ku'va ñi cha kuu despensa (ñiñi xa ka ku'va ñi cha cachi ñi tya cha ku kutyiñu lee). Nu kua naki'in kuenta ñi kandɨi maa chi kuu ve'e ñu'un ñuu maa-yo ku'va ka 8:00 cha ña'an ñi ntyakua ka 9:00 cha chakuaa.

Tyia tu'un ñiñika cha ta'anchi kuisa iin tutu nakatyɨ chi kua'a ñivɨ, ka'vɨ tu'un vachi i'ya kuu satyintyee chi chii-kun.

Yoó cha chika tɨmañi iini va.

Ñá kuenta tyiañi chii chi.

Ñá cha kua sava'a ñi.

Ntyá tya ñá ku'va kua sandi iin ñi nda'a tyiñu va.

Ku'va cha ka'vī-kun kandīī tu'un vachi ityi sīkī va, sava'a tutu nakatyi chi kua'a ñiví cha kua sava'ara kuu tyiñu ñuu.

Atɨ kuñi chi, sandɨva'a tu'un cha tyia-kun, tɨɨn kuenta tu'un vachi i'ya.

- Tutu nakatyɨ chi kua'a ñivɨ cha tyia-kun vachi sivɨ yoó cha chika tɨmañi iñi chi ñivɨ ñuu.
- Ñá kuenta chino chi.
- Ñá cha kua kuu.
- Ntya tya ñá ku'va ku natiɨn kuenta ñi cha kua kuntyaka ñivɨ ñuu va.
- Ñá cha xiñu'un kuchil'in ñi.

Kaka chiira cha sakua'a chi'in-kun ñá ntye'era tu'un vachi i'ya:

- Atɨ yoó iin tu'un cha ñaa kutuñi iñikun.
- Atɨ kutuñi iñi ñuu kandiɨ tu'un vachi.

Tyia ntyiko inka cha tutu nakatyɨ chi kua'a ñivɨ cha sava'a-kun atɨ ñaa kutuñi iñira ka'vɨ chii chi.

Sakinduu nduvi tu'un cha kutu'va-kun

Ku'va sakua'a-yo nuu saña'an tutu cha sakóto chi kua'a ñivĩ tya tutu nakatyi chi kua'a ñivĩ. Nakatyi kumi ta'an ku'va kaa chi.

Tutu cha sakóto chi kua'a ñivĩ

Tutu nakatyi chi kua'a ñivĩ

Tyia tya natu'un ta'an.

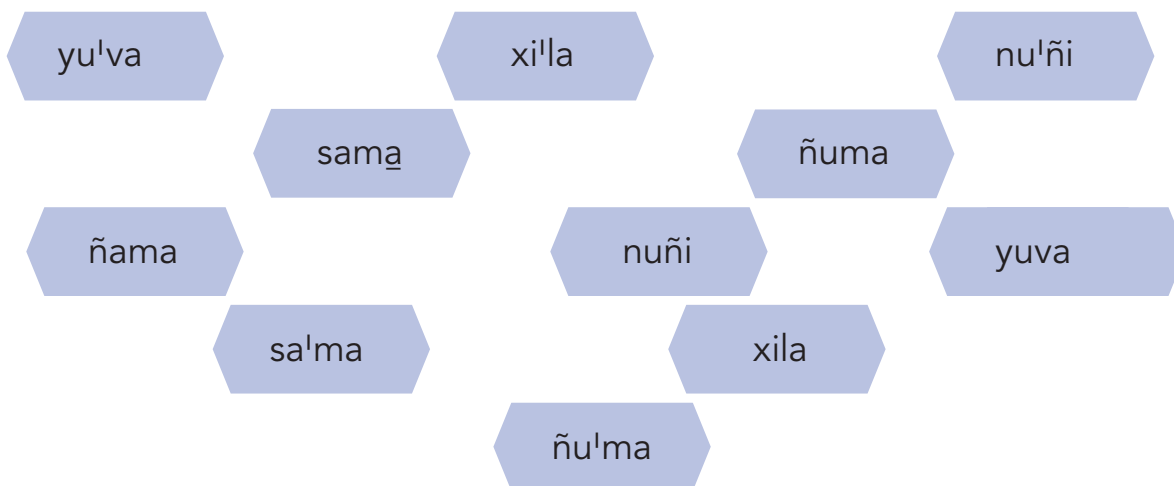
Ñá cha sasi'n chii chi.

Áma tya ntya kuu kutyiñi-yo chi iin iin chi.

Ñá kuenta tyia ñivĩ chii chi.

Natyituĩi iĩi yu'un ka'an

a. Ka'vĩ tu'un cha vachi i'ya.

Sandĩ va'a tu'un cha vachi i'ya, chi'in tu'un cha vachi chichi cuadru.

_____ nuu tĩndaa nuñi va tya ntye'e atĩ yĩ'ĩ tĩkixi chii chi.

Tyiso tĩndaa nuñi va nuu _____ va.

Sata _____ cha kuu kutyiñu chi'in isa.

Nduku iin suku _____ vatyi kachi-yo tañi ka.

Tyili ndachi _____ va vatyi kua sava'a-yo sivi.

Che'e cha chino Ñuu Ndo Yu'u ya'a xa _____ chi.

ch. Sandunan'i+ cuadro cha vachi i'ya kutyiñu kand'i+ voca/ vachi i'ya a, e, i, o, u, ð, a', e', i', o', u', ð'.

1					3								
				2		4							
			3							5			
	2												
									5				

Cha ntyityi:

1. Ku'va-yo iin cha ku'va-yo tya ku'va ñi inka chii-yo.
2. Tu'un ntyiso 4 letra.
3. Nduya kixi cha va'a ñatyia ta'anyo iin tutu.
4. Kil'in chi chii-yo atu y'i' sayu chii-yo.
5. Tu'un kicha'a chi'in K.

Cha katuu xiin:

1. Ñi'no-yo chii chi.
2. Chi'in chi chino xita.
3. Keta chi atu tyoso-kun ndutya nuu kayu ñú'un.
4. Tu'un kicha'a chi'in K.
5. Chino chi chi'in ñu'un.

Tyia iin tu'un chil'in tu'un cha vachi i'ya.

sama	
sa'ma	
nuñi	
nu'ñi	
ñama	
ña'ma	
xila	
xi'lla	

73

d. Ntye xiña'ñu cha vachi i'ya sandɨ va'a sɨvɨ chi tya natyia va'a chichi sɨkɨ raya va.

<hr/>			<hr/>
<hr/>			<hr/>
<hr/>			<hr/>

Nda'a tutu nuu tyia-kun cha kua'an kutu'va-kun

Ñaa nakua'a-yo

Ñaa nakua'a-yo sanduiin chi'in iin *raya* tu'un cha vachi i'ya chi'in sivi tutu cha ta'an chi.

Tutu i'ya vachi vatyi chi'in chi kuu kana-yo ñivi kua'a iin nuu kua koo kunta.

Tutu cha sakóto chi kua'a ñivi

Va'a chi vatyi sakóto chi iin tu'un ñíñi cha nuu ikuu tya ta'an chi kóto ñivi ñuu.

Tutu sakóto

Tyiayo chii chi vatyi kuñi-yo kana-yo chii ñivi iin nuu kua koo su'va ñaa maa tu'un tyiañi maa nuu kua chino su'va chito kuenta ndiyi, nuu kua koo tu'un chasiki o nuu kua ka'an su'va ndatyí ve'e sakua'a poesia.

Tutu lista

Kuu chi iin tu'un nuu nakatyí chi chii iin ñivi ñaa tu'un kua kuu tya chika chi ñaa ku'un ñi tya kóto ñi cha kua kuu.

Tutu nakatyí tu'un cha ta'an chi kóto-kun

Kuu iin tu'un cha nakatyí ñá maa tu'un kuñi-yo sakoto-yo siki iin cha xiko-yo o sava'a-yo. Yí'i cha'a ntyiso chi xiña'ñu cha sakóto chi ku'va ñaa kichi sivi iñi ñivi ntye'e ñi chii chi.

Tutu cha sakóto chi kua'a ñivi

Nuu tutu i'ya tyia-yo tu'un cha xiñu'un chii-yo, tyiañi kandií cha ta'an chi sata-yo, sivi ñivi cha satyintye chii-yo nuu chakó viko ve'e-yo chi'in nda'a tyiñu o xu'un kandií maa natyiayo nuu tutu i'ya.

Tutu cha kana

Ka'v+ tu'un cha vachi i'ya tya natyia va'a chii chi ku'va ñaa kutuñi iñi-yo cha kuñi katyi chi.

Viko i'ya kua kuu chi kivi 13 yoo uña kuiya i'ya ku'va ka 10:00 cha ña'an ñi, ve'e ñu'un Cristo Rey ñuu Kasando'o, cha ntya nuu kuu maa colonia Aviacion.

Ya'a misa ve'e ñu'un, kua kuatuñi chii ndo nuu kuu maa ve'e ñi calle Chiku I. Madero, maa colonia Aviacion.

Kana ñi chii-kun tya chi kandii ñivi kuukun, nuu kua kundutya se'e ñira: Ericel López Martínez.

XUVA LOPE TYA AURORA MARTÍNEZ

Natyia va'a chichi cuadru cha vachi i'ya kandit+ cha ta'an chi ku'un nuu iin tutu cha kana.

Ka'vî tu'un cha vachi i'ya.

Ñuu nuu iyoo-kun nañil'in ñiví sakuu tatan iin kue'e xaan cha kuu ki'in chii-kun atî kachi-kun koño kini. Kuñi chi nakatyî ñi chii kandiira cha kumi kini ñuu va vatyi ñaa kua naki'inra ta'anra tatan tî yu'u ve'e tyiñu, kua kuantu ñi ntyakua nuu 24 yoo ñin kuiya i'ya.

Kueka cha satyintye-kun tyia-kun tutu cha kua nakatyî tu'un va, naka'an cha nduku tu'un chi i'ya:

Yoó chi nuu kua'an tutu nakatyî chi kua'a ñiví va.

76

Ñá cha kuu nuu iyo-kun.

Vityi tyia i'ya tutu nakatyî chi kua'a ñiví.

[illegible]

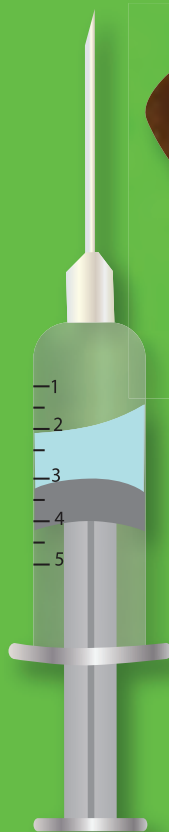
Ntye'e atĩ vachi kandĩĩ tu'un cha nduku tu'un chi i'ya nuu tutu cha tyia-kun.

- Vachi sivi ñivi cha sakóto tya chika ñaa ku ki'in ñi tata va.
- Ñá kuenta sakóto ñi.
- Ñá cha kua sava'a ñi.
- Ntyia tya ñá ku'va ta'an chi ku nakil'in ñi chii chi.
- Ati chikachi iin tutu chii ñi.
- Ntye'e kun ati va'a tyia-kun kandiï tu'un ntyia nuu chi.

Ka'v+ tu'un cha vachi nuu tutu cha sakóto chi kua'a ñiv+ cha ntyia i'ya tya naka'an cha nduku tu'un chi.

XIÑU'U CHI CHII KITI SANA-KUN

¡Kua'an ñaa ñaa kuu ti tatan
kuenta cha maa ndiki'i ti!

Vitya kua kuu ti
ta'an ti tatan

Nuu 18 ntyakua nuu 21 yoo iin kuiya 2012

Ñá cha kuñi tutu cha sakóto chi kua'a ñivî va.

Ñá kivî kua ta'an chi ku'un-kun kuntyaka-kun chii kitî sana-kun ñaa kuu tî tatan.

Cha nduku tu'un chi kua ka'vî chaa-kun.

Tu'un 2

Ñiví yoko tya ñiví cha'nu:

- ◆ Ku'va cha ntye'e-kun iin tu'un tyia-kun iin nuu tutu ñá tu'un kuñi katyi chi kueka cha ka'vi-kun chii chi.
- ◆ Nañi'in tu'un ñíñi ka cha ka'an chi.
- ◆ Ka'vi cha iin tu'un cha vachi nuu tutu-kun tya nakóto tu'un cha kuñi katyi chi.
- ◆ Sakua'a kaa ñi ka'vi chaa ñi.
- ◆ Sava'a ku'va kuñi chi tyia-kun: nanduku ku'va ta'an chi tyia-kun, tyia tya sandii va'a cha tyia-kun.
- ◆ Natyia ntyiko inka cha'a tu'un cha tyia-kun sa'a kuenta tu'un cha ta'an chi ku'un nuu chi tya ku'va kaa chi.
- ◆ Nañi'in-kun ku'va ñaa cha sasiin tyia-kun yu'u cha ka'an-kun chi sa'an.

Ñá saña'an 1

Cha kuñi chi:

- ◆ Ka'vɪ sɪvɪ chi tya xiñi chi ntye'e ku'va kaa iin tutu tya iin xiña'ñu ntyiso chi tya nakóto tu'un cha vachi iin nuu tutu ve'e tatan.
- ◆ Natyituñi iñi ñi yóso kaa chino iin tutu ve'e tatan, tya nakóto ñá ndɪ'ɪ tu'u ta'an chi kuntyia nuu chi.
- ◆ Nanduku tya ntye'e tu'un ñíñika cha ta'an chi ku'un nuu iin tutu ve'e tatan tyakua tyi kuu sandɪnanɪɪ-kun tu'un cha vachi nuu chi.
- ◆ Nakua'a ku'va kavɪ chaa-kun, kutyiñu ku'va ka'an xaan-kun tya ku'va ka'an-kun chi'in cha kuu iyo-kun.
- ◆ Ntye'e tya kóto tu'un ñíñika cha kua kuntyia nuu iin tutu nakatyɪ.
- ◆ Tya iin tutu nakatyɪ chi'in kandɪɪ tu'un cha nañi'in-kun tya chika iñi-kun.
- ◆ Ntye'e tya sandɪva'a tutu nakatyɪ cha sava'a-kun.
- ◆ Ntye'e tya koto yóso kaa ta'an chi kuntyia iin tutu ve'e tatan tya iin tutu nakatyɪ.
- ◆ Ntye'e tya koto ñá tu'un kuñi nakatyɪ iin tutu ve'e tatan tya iin tutu nakatyɪ.
- ◆ Sakinduu iin tutu ve'e tatan tya iin tutu nakatyɪ.
- ◆ Nakóto *vocal* cha ntyia itu'un ñi tya *vocal* cha ndɪ'ɪ chinn cha vachi i'ya.

Ntye'e xiña'ñu cha vachi i'ya tya natu'un ta'an
chi'inra cha saña'an chii-kun tu'un cha nduku tu'un
chi.

Ve'e sakua'a se'e kuñi ñi
kóto ñi ñá tatan cha kuu
se'e, suku ñga ñu'un iñi.

Yoó iin tutu cha cha'a ñi ve'e
tatan nuu vachi chi, atɛ̃ ña'ñi
kumi-kun *comadre*.

Kul'va ntye'e ñi tyi tyiañi
kituku chii ke tya tyi'li ñi iin
seyu nuu tutu, suku ñga
chito ñga nañi chi.

- Ñá tutu kumañi chii ñaa ma'an va.
- Ñá cuenta va'a tutu va.
- Yoó cha sava'a ta'an tutu va.
- Ntyá inka ityi tu'va-kun ntye'e ta'an tutu va.

Nanduku chichi tutu-kun nda'a tutu ka'nu nuu vachi tutu ve'e tatan, ka'v+ xiñi tya s+iv+, ntye'e xiña'ñu tya *color* chi. Kueñi, natu'un ta'an chi'inra sakua'a chi'in-kun tu'un cha nduku tu'un chi.

TATAN CHA TA'AN CHI KUNTYA CHI			CURP	
TU'UN S+K+ LEĖ CHII TUTU I'YA			X Ñu si'i	Ra y+i
S+V+ CHI	Lópe xiñi sivi sutu chi	Santýiu xiñi sivi si'i chi	Lupi sivi chi	
NUU YOO CHI	Luj Echeverría ña'ñi numero callg tya numero	Barriu ka'nu colonia o ñuu	Kasando'o xiñi ñuu	Nu nduva ñuu y'i'i nda'a
K+V+ KAKU RA	15 kivi	u'un yoo	2002 kuiya	
ÑUU NU KAKU RA	Kasando'o ñuu nu yoo chi	Kasando'o xiñi ñuu	Nu nduva ñuu y'i'i nda'a	
K+V+ CHINO CHI	30 kivi	u'un yoo	2002 kuiya	
ÑUU NUCHINO CHI	Kasando'o ñuu nu yoo chi	Kasando'o xiñi ñuu	Nu nduva ñuu y'i'i nda'a	

TU'UN CHA KUÑI IIN TUTU VE'E TATAN TYI KÓTOKUN KUJ				
TATAN	KUE'E CHA MAA KU K'I'IN CHII CHI	YÓSO KUA KUNTYIA CHI	KUIYA	KIV+ KUA KUNTYIA CHI
BCG	TUBERCULOSIS	IIN CHA'A ÑI	Nu kaku chi	27 - 05 - 02
SABIN	POLIOMELITIS	NU KICHA'A	Nu kaku chi	27 - 05 - 02
		CHA XI'NA	2 yoo chi	24 - 05 - 02
		KU UVI CHA'A	4 yoo chi	24 - 10 - 02
		KU UÑI CHA'A	6 yoo chi	30 - 12 - 02
		INKA KA		30 - 04 - 04
PENTAVALENTE DPT+HB+HIB	DIFTERIA TOSFERINA TÉTANOS HEPATITIS B INFECCIONES POR H INFLUENZAE B	CHA XI'NA	2 yoo chi	24 - 07 - 02
		KU UVI CHA'A	4 yoo chi	20 - 10 - 02
		KU UÑI CHA'A	6 yoo chi	30 - 12 - 02
	DIFTERIA TOSFERINA TÉTANOS	NAKUNTYIA CHI 1 KA CHA'A	2 kuiya	
		NAKUNTYIA CHI 2 KU CHA'A	4 kuiya	
TRIPLE VIRAL SRP	SARAMPIÓN RUBÉOLA PAROTIDITIS	CHA XI'NA	1 kuiya	
		KU UVI CHA'A	6 kuiya	
SR	SARAMPIÓN RUBÉOLA	INKA KA		
TD	TÉTANOS DIFTERIA	NAKUNTYIA NTYIKO CHI	Ati cha keta chi 12 kuiya chi	
HEPATITIS B	HEPATITIS B	CHA XI'NA	Ati cha keta chi 12 kuiya chi	
		KU UVI CHA'A	Ati cha keta chi 12 kuiya chi	
OTRAS VACU- NAS				

- Ñá kuenta tya-kun ku'va tyi kua'a xá nata'vi sava chi.
- Ñá kuenta kua'a xá tyaku tyiaki ntyiso tutu ve'e tatan i'ya.
- Ñá tu'un ntyia xá nuu chi.

Ka'v+ tu'un cha vachi iyti s+ik+.

Vityi cha ya'a ka'vɛ̃ tu'un cha ntyia nuu tutu ve'e tatan va, natyia va'a ku'va ta'an chi ku'un chi chichi (1-7), ntye'e ku'va saña chi.

TU'UN CHA KUÑI IIN TUTU VE'E TATAN TYI KÓTOKUN KU				
TATAN	KUE'E CHA MAA KU KI'IN CHII CHI	YÓSO KUA KUNTYIA CHI	KUIYA	KIVɛ̃ KUA KUNTYIA CHI
BCG	TUBERCULOSIS	IIN CHA'A ÑI	Nu kaku chi	27 - 05 - 02
SABIN	POLIOMELITIS	NU KICHA'A	Nu kaku chi	27 - 05 - 02
		CHA XI'NA	2 yoo chi	24 - 05 - 02
		KU UVI CHA'A	4 yoo chi	24 - 10 - 02
		KU UÑI CHA'A	6 yoo chi	30 - 12 - 02
PENTAVALENTE DPT+HB+HIB	DIFTERIA TOSFERINA TÉTANOS HEPATITIS B INFECCIONES POR H INFLUENZAE B	INKA KA		30 - 04 - 04
		CHA XI'NA	2 yoo chi	24 - 07 - 02
		KU UVI CHA'A	4 yoo chi	20 - 10 - 02
	DIFTERIA TOSFERINA TÉTANOS	KU UÑI CHA'A	6 yoo chi	30 - 12 - 02
		NAKUNTYIA CHI 1 KA CHA'A	2 kuiya	
		NAKUNTYIA CHI 2 KU CHA'A	4 kuiya	
TRIPLE VIRAL SRP	SARAMPIÓN RUBÉOLA PAROTIDITIS	CHA XI'NA	1 kuiya	
		KU UVI CHA'A	6 kuiya	
SR	SARAMPIÓN RUBÉOLA	INKA KA		
TD	TÉTANOS DIFTERIA	NAKUNTYIA NTYIKO CHI	Ati cha keta chi 12 kuiya chi	
HEPATITIS B	HEPATITIS B	CHA XI'NA	Ati cha keta chi 12 kuiya chi	
		KU UVI CHA'A	Ati cha keta chi 12 kuiya chi	
OTRAS VACUNAS				

() TATAN

() KUIYA

() CURP

() KIVɛ̃ CHINTYIA CHI

() YÓSO KUA KUNTYIA CHI

() KUE'E CHA MAA KU KI'IN CHII CHI

() TU'UN SIKɛ̃ LEE CHII TUTU I'YA

Kuaka iin raya cha'a nuu naka'a cha nduku tu'un chi.

Tatan cha nañi DPT ta'an chi kuntya chi:

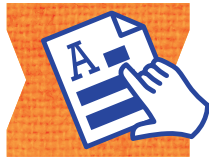
- a) Ati cha keta chi 9 kuiya chi.
- ch) Ati cha keta 12 uvi kuiya chi.
- d) Ati cha keta chi 2 tya 4 kuiya chi.

Tu'un cha kuñi iin tutu ve'e tatan tyi kóto-kun kuu:

- a) Yóso ta'án cha'a ta'an chi kuntya se'e-kun tatan.
- ch) Tatan, kue'e cha sanaa chi, yóso kua kuntya chi, kuiya chi tya kivi cha chintya chi.
- d) Tatan cha kuu sakue'e chichi, kañachi nducha tya ka'ñi.

Tatan cha nañi SABIN satyintye chi chii ndatyí ntyil'i vatyí:

- a) Maa ki'i koo chichi ndatyí.
- ch) Maa ki'i kue'e cha nañi *hepatitis* chii ndatyí.
- d) Maa ki'i kue'e cha nañi *poliomyelitis* chii ndatyí.

Tyia sɛ́vɛ́ o tu'un cha kumañi tyá ta'an chi ku'un nuu tutu ve'e tatan cha vachi i'ya.

TATAN CHA TA'AN CHI KUNTYA CHI				
TU'UN Sɛ́Kɛ́ LEE CHII TUTU I'YA			X Ñu si'i	Ra yi'i
Sɛ́Vɛ́ CHI	Lópe xiñi sivi sutu chi	Santýiu xiñi sivi s'i'i chi	Lupi sivi chi	
NUU YOO CHI	Luj Echeverria ña'ñi numero calle tyá numero	Barriu ka'nu colonia o ñuu	Kasando'o xiñi ñuu	Nu nduva ñuu yi'i nda'a
Kɛ́Vɛ́ KAKU RA	15 kivi	u'un yoo	2002 kuiya	
ÑUU NU KAKU RA	Kasando'o ñuu nu yoo chi	Kasando'o xiñi ñuu	Nu nduva ñuu yi'i nda'a	
Kɛ́Vɛ́ CHINO CHI	30 kivi	u'un yoo	2002 kuiya	
ÑUU NUCHINO CHI	Kasando'o ñuu nu yoo chi	Kasando'o xiñi ñuu	Nu nduva ñuu yi'i nda'a	

TATAN		YÓSO KUA KUNTYIA CHI	KUIYA	
BCG		IIN CHA'A ÑI	Nu kaku chi	
SABIN		NU KICHA'A	Nu kaku chi	
		CHA XI'NA	2 yoo chi	
		KU UVI CHA'A	4 yoo chi	
		KU UÑI CHA'A	6 yoo chi	
		INKA KA		
PENTAVALENTE DPT+HB+HIB		CHA XI'NA	2 yoo chi	
		KU UVI CHA'A	4 yoo chi	
		KU UÑI CHA'A	6 yoo chi	
		NAKUNTYIA CHI 1 KA CHA'A	2 kuiya	
		NAKUNTYIA CHI 2 KU CHA'A	4 kuiya	
TRIPLE VIRAL SRP		CHA XI'NA	1 kuiya	
		KU UVI CHA'A	6 kuiya	
SR		INKA KA		
TD		NAKUNTYIA NTYIKO CHI	Ati cha keta chi 12 kuiya chi	
HEPATITIS B		CHA XI'NA	Ati cha keta chi 12 kuiya chi	
		KU UVI CHA'A	Ati cha keta chi 12 kuiya chi	
OTRAS VACU- NAS				

Chito-kun...

lin **tutu ve'e tatan**, kuu iin tutu cha cha'a kandii maa ve'e tatan cha yoo kandii maa nuu yí'í nda'a Niko'yo. Naku'va ñi chii chi chii kandii sutu o sí'í ndatyí ntyí'í cha nuu kaku ntyakua ndatyí cha 12 kuiya vaty kuntyaka ñi chii ndatyí ñaa kuntyaa ndatyí tatan tyakua tyi maa kí'in kue'e xaa chi ndatyí.

lin tutu ve'e tatan uvi nata'vi sava chi: tu'un síkí lee chii tutu va tya nuu vachi kandii tatan cha ta'an chi kuntya chi.

Nuu vachi **tu'un síkí lee chii tutu i'ya** nakuntya:

- Sívi lee vara yí'í o ñiví sí'í.
- Nuú yoo chi chí'in sutu o sí'í chi.
- Kívi kaku chi.
- Nuú kaku chi.
- Kívi chino tutu ve'e tyiñu chi.
- Nuú chino tutu ve'e tyiñu chi.

Tya **nuu vachi kandii tu'un cha kuñi iin tutu ve'e tatan tyi kóto-kun kuu** kandii tu'un i'ya:

- Tatan
- Kue'e cha maa ku kí'in chii chi
- Yóso kua kuntyia chi
- Kuiya
- Kívi chintyia chi

Tutu ve'e tatan va ndí'í ka yoo iin soo chi tya iin chata chi, nuu kua'an kandii tu'un cha natyia maa ve'e tatan va tya xiña'ñu maa chi.

Tu'un kua ka'vɨ chaa-kun

Ka'vɨ ku'va chika chi tu'un cha vachi i'ya.

- a) ¡Sɨi xá kuñi ntye'e chii-kun inka cha'a! (Sanaañi iñi ñi)
- c) Nakatyɨ chi ñá sakaa ikuu. (Tɨmaa cha kutixi-kun)
- d) ¡Tyiaki xá kaa i'ya! (Sanaañi iñi ñi)
- e) Ñaa ta'an iñi ku'va yoo-kun. (Tɨmaa cha kutixi-kun)
- i) Nduku ka inka ka tu'un cha kuu ka'an-kun tɨmaa cha kutixi-kun tya sanaañi iñi ñi.

Naku'un iñi...

Ku'va cha ku ka'vɨ-kun ñiñi xá kóto-kun atɨ sɨi o xaan kuñi chi ka'vɨ-kun, tɨmaa tu'un cha nuu ka'vɨ-kun ndañi o atɨ tu'un cha kuaku yu'u kuu chi, tu'un cha ta'an chi tyiayo ya'vɨ tya ñaa ta'achi kuaku yu'u-yo.

Ñaa yɨi kuu nakóto-kun yóso kaa ta'an chi ka'vɨ-kun chiichi, atɨ kuu chi iin kuentɨ o iin tu'un nuu natu'un ta'an kitɨ kuu kuiso chi nuu ta'an chi ka'an xaán-kun, nuu sanaañi iñi ta'an chi ka'an-kun tya tu'un nuu ñaa ta'an chi kuaku yu'u-kun. Ku'va cha kua ka'vɨ-kun ta'an chi nakua'a-kun cha kua ka'vɨ-kun tyakua tyi kóto-kun ntya kuu nuu ta'an chi nasama-kun ndusu-kun tya sa'a kuenta nuu ta'an chi ku kuiñi-kun, i'ya ku satyintye nañil'in-kun tu'un ñiñi cha kuñi ka'an chi.

Ka'vì cha tu'un naka'an cha vachi i'ya.

Uvi yu'u ve'e kumi
nuu keta tya kì'vì tatyì
nduu tya ñakañi.

(Xit'iyio)

Chi'in ntye'e-kun ñá cha iyo ityi andivì
Chi'in ntye'e-kun kandit cha iyo siki ñu'un nayivì.

(Chit' nnu)

Kutya chi, kuu kuuchi ñij,
kuu kuuchi vitu o kaa,
tya keta chi nakuikochi
chi'in ta'an chi cha inuu ñi kaa.

(T'kutya)

Natyituñi iñi cha ka'vì.

Ñá tu'un yit nañil'in nuu ka'vì.
Yit' tu'un naka'an yit tya ñaa kuu ka'vì.
Ntya kuu kuñu'un kóto yóso aa ka'vì chaa.
Tya so'o tu'un cha ka'anra cha saña'an chi ku'va cha ka'vì.

Ka'vĩ tu'un "Kuentu kuiĩi chi'in teka", cha vachi nuu Tutu cha kua ka'vĩ-kun, tya nakua'a chii chi tya ka'vĩ chaa chii chi.

Ka'vĩ tu'un cha vachi i'ya ñaa satyintyee chi chii-kun ku'va kuu ka'vĩ-kun:

- Ka'vĩ xe'e tu'un va tya ntye'e tu'un cha kuĩi katyi chi.
- Sa'a kuenta ku'va ku ka'an-kun iin iin tu'un vachi nuu chi.
- Ntye'e ku'va ta'an chi ka'an-kun tya nduku ku'va sasiin-kun ku'va ka'an-kun chii chi.
- Naku'un iĩi ku'va naĩi chi, nuu nda'a tutu cha vachi chi tya yoó cha kuura tyia tyara cha natyia chi'in xiĩi savĩ. Kueka cha kicha'a ka'vĩ-kun ta'an chi ka'an-kun kaandiĩ tu'un i'ya.

Ka'v+ tu'un vachi i'ya, ntye'e xiña'ñu ntyiso chi tya
ka'v+ tu'u natu'un ta'an ñiví vachi nuu chi.

Ntyicha-kun, cha ñga ñañil'in-kun
chiira.

Yoñira, yoñira ntya
nuu xikora katyi se'era
vatyi chichi cha uvi horg
naketara tya ñaa tyia ñá
cha kuñi iin nuu tutu tya
sandoo chil'inra.

Natu'un ta'an tya naka'an cha nduku tu'un chi.

Ñá tu'un ku cha ka'vira tata Chon.

Ntyá tu'va-kun ntye'e ta'an tu'un va.

Ati tu'va-kun tyia ta'an tu'un va.

Ka'vɨ tya tyi'i kutya iin iin ku'va ta'vɨ sava tu'un vachi i'ya.

93

4 yoo uñi kuiya 2012

Tata Chon:

Chika timañi iñi chii-kun sakichi-kun kumi kilu tikandutya na'nu chi tya u'un kilu tyaka iñu. Kua kuantu chii chi kueba ka uvi cha cheñe, vatyi suun chi kua kutyiñu nuu kua sava'a cha kusama.

Nakumi chii-kun.

Ñaa ma'an Andrea Pere.

Ka'ví tu'un cha vachi i'ya tya kuaka iin raya nuu katyi chi ñá cha ta'an chi ku'un chil'in iin tutu nakatyí.

kiví tya yoo yoó chi kuenta kuu chi folio tu'un nakatyí chi xiña'ñu iin nakumi nuu ndí'í tu'un seyú sivi ñiví tyia chii chi yoó cha kua sava'a tu'un ka'an chi ñaa kua'a ñi tu'un ka'an chi ñaa yí kutuñi iñi-yo cha nakatyí chi clave

Chito-kun...

lin **tutu nakatyí** kuu iin tu'un cha ñaa yí kutuñi iñi-yo, tya va'achi cha kuenta-yo vatyi kuu nakatyí-yo o kakan-yo ñá cha kuu chi chil'in chi chii iin ñiví cha ñaa ñañil'in-yo. Chakuntya chi iin nuu tutu lu'lu ñi.

lin tutu nakatyí va ta'an chi ku'un chil'in chi kiví tya yoo, sivi ñiví kua ka'ví chii chi, ñaa tu'un chika chi o ñaa tu'un nakatyí chi, yoo cha nakatyí chi ku'va kuñi chi kuu tu'un chika chi, cha kuntya iin nakumi lu'lu ñi tya sivi ñiví tyia chii chi.

Tyia iin tutu nakatyí.

Cha vachi viko ñuu tya ñaa ñañil'in-kun chiira kua kuu matoma va tyi nakatyí-kun chiira vatyi kua ku'va-kun cha kachira kua tiví yaá. Suku kuñi chi kóto-kun yóso ta'anra ta'anra kua kuu, ñá ku'va kuu chaara ta'anra tya kóto-kun yoó cha kua kuta'an ku'va cha kachira ta'anra chil'in-kun. Tyia iin tutu nakatyí nuu nduku tu'un-kun kandií tu'un va chiira kua kuu matoma ñuu.

Tyia tu'un ñíñika cha ta'anchi kuiso iin tutu nakatyí, ka'ví tu'un vachi i'ya kuu satyintyee chi chii-kun.

Ñá kivi tyia-kun tutu nakatyí va.

Yoó chi nuu kua'an chi.

Ñá tu'un kua nduku tu'un-kun nuu tutu nakatyí va.

Ku'va cha ka'vî-kun kandiî tu'un vachi ityi sîkî va, sava'a tutu nakatyí cha kua saku'un-kun nuura matoma ñuu.

Ati kuñi chi, sandíva'a tu'un cha tyia-kun, tĩin kuenta tu'un vachi i'ya.

- Tutu nakatyí cha tyia-kun vachi kivi chino chi.
- Tyia-kun sivi ñivi cha kua ka'vi chii chi.
- Kachi tyia-kun tu'un vachi nuu chi.
- Tyia-kun iin nakumi nuu ndi'i tu'un.
- Tyia-kun sivi-kun nuu ndi'i tu'un tutu nakatyí va.
- Va'a tyia-kun kandi'i tu'un vachi nuu chi.

Tyia ntyiko inka cha tutu nakatyí ati ñaa kachi nakatyí chi tu'un cha tyia-kun.

Sakinduu nduvi tu'un cha kutu'va-kun.

Ku'va sakua'a-yo nuu saña'an tutu ve'e tatan tya tutu nakatyí.
Nakatyí kumi ta'an ku'va kaa chi.

Tutu ve'e tatan

Tutu nakatyí

Tyia tya natu'un ta'an.

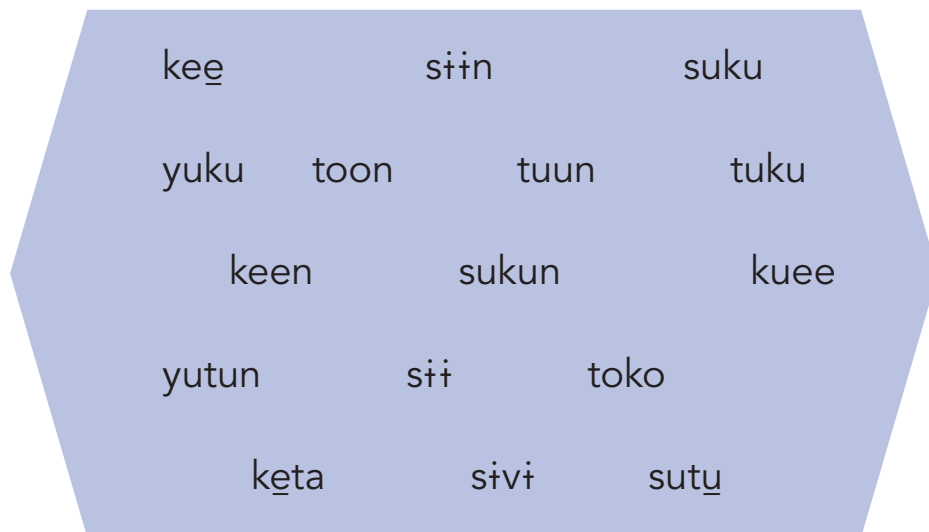
Ñá cha sasiñ chii chi.

Áma tya ntya kuu kutyiñi-yo chi iin iin chi.

Ñá cuenta tyia ñivɨ chii chi.

Natyituñi ñi yu'un ka'an

a. Ka'vĩ tu'un vachi i'ya tya ntye'e ñga cha sasi'in chii chi.

98

Natyian va'a tu'un cha ka'vĩ-kun ityi siki. Ntye'e ku'va saña'an chi.

suku	sukun

Ñá cha sasi'in chi tu'un cha ntye'e-kun nuu natyia va'a-kun.

ch. Tya iin tutu nakatyi kutyiñu tu'un cha vachi i'ya.

yutun
sukun

yuku
suku

siñ
tuun

sivi
tuku

Tyia i'ya tutu nakatyi-kun

99

Ku'va cha kutu'va-kun. Natyiaa va'a tu'un vachi i'ya.

Tu'un	Ta'an chi kuntyia chi
tun	
ke	
in	
kue	
si	

kuan	
yusu	
kata	

d. Kuaka iin raya cha'a tu'un cha va'a ntyia cha vachi i'ya.

ké	kee
ke <u>e</u>	keen
ku <u>e</u>	sií
kuee	siín
si	ii
sií	iin
yutu	yutun
taka	yukun
take	nasan
lili	kuan

Kuaka iin raya cha tu'un cha va'a ntyia i'ya.

Ya'a xa ndasu soko yutun vatí va.

Ya'a xa ndasu soko yuku va.

Kua'a xa ita kuaan kia'v*í* cha kuu viko ndiyí.

kua'a xa ita kuaa kia'v*í* cha kuu viko ndiyí.

Yi'í taka saa nuu tĩndikua cha ntyia yu'u ve'e.

Yi'í teku saa nuu tĩndikua cha ntyia yu'u ve'e.

Ñá saña'an 2

Cha kuñi chī:

- ◆ Kav+ siv+ tya xiñi tutu kuiya cha vachi i'ya ñga koto-kun tu'un cha vachi nuu chi.
- ◆ Natyituñi iñi ñi yoso kaa chino iin tutu kuiya, tya nakoto ña ndi'it tu'u ta'an chi kuntyia nuu chi.
- ◆ Nanduku tya ntye'e tu'un ñiñika cha ta'an chi ku'un nuu iin tutu kuiya tyakua tyi kuu sandinanti-kun tu'un cha vachi nuu chi.
- ◆ Nakua'a ku'va ka'v+ chaa-kun.
- ◆ Ntye'e tya koto tu'un cha ta'an chi kuntyia nuu iin tutu cha nakatyī ku'va chino cha kachi.
- ◆ Tyia iin tutu cha nakatyī ku'va chino cha kachi chili kandi+ tu'un cha nañil'in-kun tya chika iñi-kun.
- ◆ Ntye'e tya sandiva'a tutu cha nakatyī ku'va chino cha kachi cha sava'a-kun.
- ◆ Ntye'e tya koto yoso kaa ta'an chi kuntyia iin tutu kuiya tya iin tutu cha nakatyī ku'va chino cha kachi.
- ◆ Ntye'e tya koto ña tu'un kuñi nakatyī iin tutu kuiya tya iin tutu cha nakatyī ku'va chino cha kachi.
- ◆ Sakindu iin tutu kuiya tya iin tutu cha nakatyī ku'va chino cha kachi.
- ◆ Nakoto yoso kaa nata'v+ sava tu'un cha vachi yu'un ka'an-yo.

Ntye'e xiña'ñu cha vachi i'ya tya ka'v+ tu'un ka'an ñiv+ ntya nuu chi, kueñi naka'an cha nduku tu'un chi i'ya.

Tya áma kua ku'vara ta anra tu'un cha katyira kua satyintyeera chiikun kuenta cha tachi-kun.

¡Chika xa iñil, vatyi chikara ta'anra iin tutu tya ku ku'vara ta'anra chii chi chi. Kuu iin tutu nuu vachi kiv+ kaku, ñaa nañi, ñga ndit+ ka.

Kua chili tutu xiña'ñu-kun.

¡Ñaa ñu'un iñi-kun tyi kunaal! Tya katyi ñi chi ñaa kuchil'in inka tutu cha ntyiso kandit+ cha ntyiso chi.

- Ñá siki tu'un ka'an ñi ta'an ñi.
- Ñá kuenta va'a tutu va.
- Yoó cha sava'a tutu va.
- Ntya tu'va-kun ntye'e ta'an tutu va.

Nanduku chichi tutu ka'nu cha vachi
chichi tutukun tutu kuiya, kav+ xiñi chi,
s+iv+ chi tya xiña'ñu cha vachi kueñi
natu'un ta'an chii chi.

ESTADOS UNIDOS MEXICANOS

CHI'IN S+V+ RA NTYAKA LIBRE TYA SOBERANO NU NDUVA

TYA TIMMAA OFICIAL RA KUU REGISTRO CIVIL KA'AN CHA NDAA TYA SAKOTO TYI
NU NDA'A TUTU 11 NU LIBRU 1 TUTU KUIYA VE'E REGISTRO
CIVIL A CHA KU ITYI NUU NTYIA KANDH TU'UN VACHI I'YA:

NDA'A TUTU...1... NUMERO ACTA...44... MEOJ801107HOCRRLO5...
CRIP CURP

KIV+ CHINO TUTU I'YA: 12/11/1980 UCHI UVI YOO UCHI IIN KUIYA MII HN SIENTU KUMI XIKO...
NUU NU CHINO CHI: CHA'A YUKU, KASANDO'O NU NDUVA...

RA CHI CHII TUTU I'YA

SIV+ RA: JOEL MERINO ORTIZ

KIV+ KAKU RA: 7/11/1980..UCHA YOO UCHI UVI KUIYA MII HN SIENTU KUMI XIKO...KU'VA: 12:00
NUU NUKAKU RA: EL FRUTILLO, NUU TYAÑII, KASANDO'O NU NDUVA...
KICHI RA: NTYITO RA...NÁ CHA KUU RA: RA YH...KICHI CHI'IN CHII RA: SUTU RA...

SUTU RA TYA S+V+ RA

SIV+ RA: CRESCENCIO MERINO HERNÁNDEZ
NUU YH+ NDA'A CHII RA: NIKO'YO...KUIYA : 24 KUIYA RA...
SIV+ RA: MARGARITA ORTIZ SÁNCHEZ
NUU YH+ NDA'A CHII RA: NIKO'YO...KUIYA : 24 KUIYA

S+V+ KA Ñ+V+ CHA ÑA SUUN S+V+ RA TYA SUTU RA KICHI NTYAKA CHII RA

SIV+ RA: NÁ CHA KUU NI CHII RA: KUIYA KUIYA NI

TUTU NU KETA KANDH TU'UN I'YA VACHI:
ÑA'NI CHA VACHI...

Chino tutu i'ya ku'va vachi maa nu tutu ley nu artículo 52 Código Civil cha kumi ra ntyaka ña's nu Nduva.
NUU FRUTILLO, NUU TYAÑII, KASANDO'O, NU NDUVA,
...20...NTYA...YOO KUMI...KUIYA...2010...
RA KUU ITYI NU...VE'E NU CHINO TUU KUIYA, CHA'A CHA NDAA.

LIC. JUAN CARLOS HERNÁNDEZ
SIV+ TYA FIRMA

0182529

- Ná tu'un tya-kun ku'va tyi vachi nuuchi.
- Tya-kun ku'va tyi ñíñi kandh+ tu'un cha vachi nuu chi.
- Ná cuenta.

Ka'v+ tu'un cha vachi iyti s+k+.

Ka'v-í ntyiko tutu kuiya va tya sandíva'a tu'un vachi i'ya. Natyia va'a chii chi chichi cuadru cha ntya xiin chi.

Siví sutu tya sí'í	
Numero tutu tya nda'a tutu	
Tu'u síkí ra chii tutu kuiya va	
Firmara kuu ityi nuu ve'e Registro Civil	
Kiví tya ñuu nuu chino chi	
Xiña'ñu ñuu yí'í nda'a ñuu-kun	
Xiñi chi	
Kiví chino tutu kuiya va	
Seyura Registro Civil	
Numero tutu kuiya	

Kuaka iin raya cha'a nuu naka'an cha nduku tu'un chi.

Yoó cha tyi'i firmā nuu tutu kuiya.

- a) Ra ku tyiñu ñuu.
- ch) Ra ku ityi nuu ve'e Registro Civil
- d) Ra ku tesorero

Ñá kivi chino tutu ve'e tyiñu ñivi chi chii tutu kuiya va.

- a) 12 yoo uchi uvi kuiya 1980
- ch) 16 yoo ñin kuiya 1960
- d) 25 yoo kumi kuiya 2001

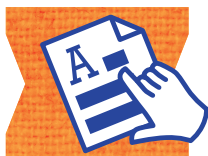
Ñá ku'va kaku ñivi chi chii tutu kuiya va

- a) 12:00
- ch) 06:00
- d) 20:00

Ntyá kaku ñivi chi tutu kuiya va.

- a) Yuku yo'lo, Kasando'lo
- ch) Frutillo, ñuu Tyañii
- d) Ñuu kutyi-yo

Ntye'e tutu kuiya cha vachi chichi tutu ka'nu tya natyia chichi cuadru cha kumañi tu'un cha kumañi.

ESTADOS UNIDOS MEXICANOS

CHI'IN S+V+ RA NTYAKA LIBRE TYA SOBERANO NU NDUVA

TYA THMMAA OFICIAL RA KUU REGISTRO CIVIL KA'AN CHA NDAA TYA SAKOTO TYI
NU NDA'A TUTU 11 NU LIBRU 1 TUTU KUIYA VE'E REGISTRO
CIVIL A CHA KU ITYI NUU NTYIA KANDH+ TU'UN VACHI I'YA:

NDA'A TUTU: 1.... NUMERO ACTA...44... MEOJ801107HOCRRLO5.....
CRIP CURP
K+V+ CHINO TUTU I'YA: 12/11/1980 UCHI UVI YOO UCHI IIN KUIYA MII HN SIENTU KUMI XIKO.....
NUU NU CHINO CHI: CHA'A YUKU, KASANDO'O NU NDUVA.....

RA CHI CHII TUTU I'YA

S+V+ RA:

K+V+ KAKU RA:
NUU NUKAKU RA:
KICHI RA: NÁ CHA KUU RA: KICHI CHI'IN CHII RA:

SUTU RA TYA S+V+ RA

S+V+ RA:..... CRESCENCIO MERINO..... HERNÁNDEZ
NUU Y+V+ NDA'A CHII RA:..... NIKO'YO..... KUIYA : 24 KUIYA RA.....
S+V+ RA:..... MARGARITA ORTIZ SÁNCHEZ
NUU Y+V+ NDA'A CHII RA:..... NIKO'YO..... KUIYA : 24 KUIYA

S+V+ KA Ñ+V+ CHA ÑA SUUN S+V+ RA TYA SUTU RA KICHI NTYAKA CHII RA

S+V+ RA: NÁ CHA KUU NI CHII RA:..... KUIYA :..... KUIYA NI.....

TUTU NU KETA KANDH+ TU'UN I'YA VACHI:

..... NÁ'NI CHA VACHI.....

Chino tutu i'ya ku'va vachi maa nu tutu ley nu artículo 52 Código Civil cha kumi ra ntyaka ña'a nu Nduva.

NUU FRUTILLO, NUU TYAÑII, KASANDO'O, NU NDUVA,
.....20.....NTYA.....YOO KUMI.....KUIYA.....2010.....

RA KUU ITYI NU.....VE'E NU CHINO TUU KUIYA, CHA'A CHA NDAA.

LIC. JUAN CARLOS HERNÁNDEZ
S+V+ TYA FIRMA

0182529

Chito-kun...

Inn **tutu kuiya** kuu iin tutu chino ve'e tyiñu tya iinra cha satyiñu ve'e Registro Civil kuu ku'va chii chi chii kandiɛ́ ñivɛ́ cha kaku siki ñu'un Ñiko'yo.

Kuu iin tutu cha nakatyí ñuu kaku-yo tya nakuntýia kandiɛ́ siki nuu kaku-yo.

Tutu i'ya maaku nasama ta'anyo chii chi chi'in inka ñivɛ́ tya maa kuu sanaa-yo tu'un vachi nuu chi.

Tu'un cha vachi chichi ku:

- Xiñi chi
- Numero tutu tya nda'a tutu
- Kivɛ́ tya ñuu nuu chino chi
- Tu'u sikira chii tutu kuiya va
- Sivɛ́ sutu tya s'i'ira chi chii tutu va
- Firmara ku ityi nuu ve'e Registro Civil
- Kivɛ́ chino tutu kuiya va
- Seyura Registro Civil
- Numero tutu kuiya

Tu'un kua ka'vî chaa-kun

Ka'vî tya nakua'a tu'un cha vachi i'ya ku'va chika chi.

- a) Tyimañika cha chikua, suku tiñuu cha nakatyí chi tyi chayatyí ku kua. (Chil'in cha taxin)
- c) Va'a xá ñiví kuu ñaa. (Chil'in cha sîî)
- d) Ati yoo-kun iin nuu kuu saná saví o tatyí xaan, kua'an iin nuu kuu kaku-kun. (Chil'in cha taxin)
- e) Ati satyiñu ka ndo. (Chil'i cha sîî)
- i) Sakana ndí ya'vî ityi nuu kuiya i'ya. (Chil'in cha taxin)
- î) Kuñi xá chii ndo. (Chil'in cha sîî)
- k) Nduku ka inka ka tu'un cha kuu ka'an-kun ku'va cha sîî tya cha taxin.

Naku'un iñi...

lin iin maara cha ka'vî ku ku'vara iin ndusu cha kuñi maara chil'in chi, suku ta'an chi ntye'e ñi ku'va chito ñiví cha chiñi cha ka'vî ñi. Kua nasama ku'va ka'vî ñi, ati ñiví cha'nu chiñi o ndatyí ntyi'i ku cha chiñi, ati chito ñi sîkî tu'un cha ka'vî ñi, ati ta'an iñi ñi o ñaa ta'an iñi ñi. Ikuan cha'a kuka cha ka'vîyo ta'an chi ntye'e-yo, ñá tu'un kuñi katyi cha ka'vî-yo, yóso ka kaa ñiví cha kua kuiñi chii chi, tyakua tyi kuu ka'vî va'a-yo chii chi, ati kuu nda'a-kun o nuu-kun ku'va cha kua ka'vî-kun, o, ta'an chi nantye'e-kun nuu ñiví chiñi cha chiñi cha ka'vî-kun tyakua tyi kóto-kun ati tya so'o ñi cha ka'an-kun.

Ñíñi xá ta'an chi kóto-kun tyi iin tu'un cha kua ka'vî-kun, ta'an chi kuu iin cha ta'an iñi ñiví kua tyiso'o chii chi, tyakua tyi kuu nakatyí-kun tu'un cha kuñi chi saña'an chi.

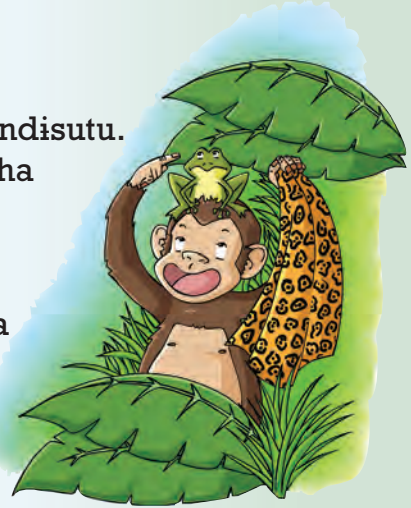
Ka'v+ chaa tya tyituñi iñi tu'un cha vachi i'ya.

Iin mono tya sa'va

Tya chana'an, chichi iin ku'u cha'nu, chakó iin ndisutu. Kuuti kiti cha chintyaka'a ña'an kandii ka kiti cha yoo ikua.

Inn kivi, Ndisutu cha ntyaka ña'an va cha'an-ti cha ntye'eti chii kandi ka kiti cha iyo ikuan, tya kicha'a tuchiti. Chatyi ñaa ndoo cha yatyiti, maa kaku ka maati. Suku ku'va cha kicha'a chinoti, katyi'i cha'ati chi'in chi'lu vitu tya nduvati, suku yatyi xa ndivitati, tya kicha'a chinoti ntya nachaati ntya ve'eti.

Tyia: GERÓNIMO RICARDO CAN TEC

Natu'un chi'i ñ+v+ cha chiñi cha ka'v+-kun.

- Ñaa siki ka'an chi
- Yoó chi siki ka'an chi

Natyituñi iñi cha ka'v+.

- Kutuñi iñi iin iin tu'un ka'an chi.

Yi'i

Ña'ñi

- Yi'i cha yi' ñaa kuu ka'v+ nuu chi.

Yi'i

Ña'ñi

Ka'vî tu'un "Ndika'a tya tyuku yaa", cha vachi nuu Tutu cha kua ka'vî-kun, tya nakua'a chii chi tya ka'vî chaa chii chi.

Ka'vî tu'un cha vachi i'ya ñaa satyintyee chi chii-kun ku'va kuu ka'vî-kun:

- Ka'vî xe'e tu'un va tya ntye'e tu'un cha kuñi katyi chi.
- Sa'a kuenta ku'va ku ka'an-kun iin iin tu'un vachi nuu chi.
- Ntye'e tu'un ñíni cha kiñi katyi chi, tya nakua'a sîin sîin ku'va kuu ka'an-kun chii chi, tya nantye'e nuu ñivî cha chiñi cha ka'vî-kun, tya maa kunaa-kun nuu kua'an ka'vî-kun.
- Naku'un iñi ku'va nañi chi, nuu nda'a tutu cha vachi chi tya yoó cha kuura tyia tyara cha natyia chi'in xiñi savi. Kueka cha kicha'a ka'vî-kun ta'an chi ka'an-kun kaandiî tu'un i'ya.

Ka'v+ tu'un vachi i'ya, ntye'e xiña'ñu ntyiso chi tya ka'v+ tu'un natu'un ta'an ñ+v+ vachi nuu chi.

Ra tata Carlos kuñira ñaa kóto se'era ku'va chino cha kachi cha sava'a ñiv+ ñuu yu'u ndutya ñu'un Nuu Nduva, maara chitora ku'va chino chi tya ñá ndi'i cha ta'an chi ki'i chilin chi, suku kuñi ra tyi kóto se'era tya maa naa iñi ndatyí ñá ndi'i cha ta'an chi sata ndatyí tya sava'a ndatyí chii chi.

111

Tata, ikua kuu ta'an chi tyia kand+i cha chiñu'un chi ku'va kuu sava'a kalu koño kiñu'ma.

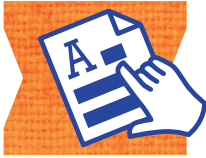
Natu'un ta'an tya naka'an cha nduku tu'un chi.

Yóso kaa ka'an-yo sivi tutu cha tyiara tyivaa va.

Yóo cha tyia ta'an tu'un cha tyiara tyivaa va.

Ati tu'va-kun tyia ta'an tu'un va.

Ntye'e tya ka'vɨ tu'un vachi i'ya. Kasɨ kutya ñá
cha nañi iin iin tu'un ntyiso chi.

Kalu koño kiñu'ma

Cha ta'an chi ki'i chi'in chi:

1 kilu koño sindiki

$\frac{1}{2}$ kilu tinana

$\frac{1}{4}$ ya'a ityi

$\frac{1}{2}$ sibolla

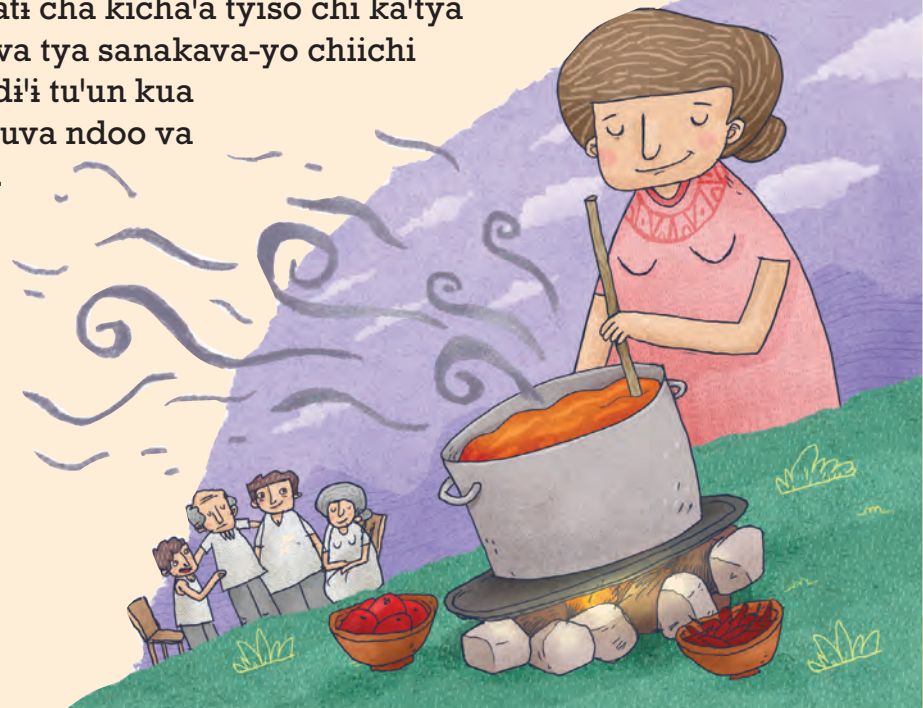
1 nu'un axu

8 ta'an yuva ndoo

Ñii ku'va kuñi maa-kun

Ku'va chino chi:

Tyiayo ñii chi koño va tya sikiñu'ma-yo chii chi nuu tiñu'un;
sakasuyo ya'a ityi va, sibolla va, axu va tya ntyiko-yo kandii maa
chi nuu yoso. Tyi'iyoyo chii chi chichi kisi tya tyiso-yo chii
chi xiñi nu'un ati cha kicha'a tyiso chi ka'tya
ntyili-yo koño va tya sanakava-yo chiichi
nuu chi, nuu ndi'i tu'un kua
tyi'i-yo nda'a yuva ndoo va
nuu chi tya ñii.

Nakatyí ñá kuenta ñííí xa, ta'an chí ku'un kandíí tu'un vachi i'ya nuu iin tutu cha nakatyí ku'va chino cha kachi.

Katyí maandi chíi-kun:

Ku'va chino chí:

Cha ta'an chí kí'í chí'in chí:

Chito-kun...

Iin **tutu cha nakatyí ku'va chino cha kachi** kuu chí iin tutu saña'an, vatyi cha kuñi chí katyi chí kuu yóso kaa ku sava'a-kun iin tu'un cha kuñi chí tyakua tyi kuu kóto-kun tya sava'a va'a-kun chíi chí. Kandíí maa tutu cha nakatyí ntyiso chí ñá cha kua kuñu'un chíi-kun tyi kuu sava'a-kun iin cha kuu chí, tíma iin xiña'ñu cha satyintye nakatyí chí tya yí'í cha katyi chí, ñá cha ñaa ta'an chí sava'a-kun.

Tyia iin tutu cha nakatyi ku'va chino cha kachi.

Ñá nañi cha kachi cha vachi nuu tutu va.

Ñá cha ta'an chi ku'un chi'in chi tya yóso ta'an chi ku'un.

Yóso ka chino chi.

Ñá cha kua'an xi'na:

Ñá cha kua'an kueeka:

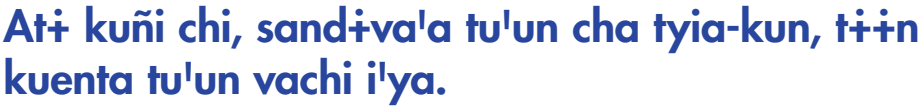
Ñá cha kua'an nuu ndí'í tu'un:

Ñá ka cha kuu katyi-kun kí'í nuu chi tyakua tyi así ka keta chi.

Ku'va cha ntye'e-kun ityi ṣki, tyia y tutu cha nakatyī ku'va chino cha kachi.

[illegible]

- Vachi sivi cha kachi tyia-kun.
- Tyia-kun kandi tu'un cha chiñu'un chii chi.
- Nakaty-i-kun kandi ku'va ta'an chi chino chi.

Kakan chi iinra ta'an-kun ñāa ka'v'ira tutu cha sava'a-kun tya
nduku tu'un tú'un cha vachi i'ya chiira.

- Kutuñi iñira ku'va nakatyí-kun tyi ku chino chi.
- Ñá yí kutuñi iñira kandií cha nakatyí-kun.
- Va'a tya kachi tyia-kun kandií tu'un vachi nuu chi.

Ati katyira tyi ñaa kutuñi iñira sand+va'a tu'un va tya natyia
ntyiko chii chi inka cha'a.

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Sakinduu nduvi tu'un cha kutu'va-kun

Ku'va sakua'ayo nuu saña'an tutu kuiya tya tutu cha nakatyi ku'va chino cha kachi. Nakatyi kumi ta'an ku'va kaa chi.

Tutu kuiya

Tutu cha nakatyi ku'va
chino cha kachi

<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>

Tyia tya natu'un ta'an.

Ñá cha sasiñ chii chi.

Áma tya ntya kuu kutyiñi-yo chi iin iin chi.

Ñá kuenta tyia ñiví chii chi.

Natyituñi iñi yu'un ka'an

a. Ka'v+ tu'un vachi i'ya tya ntye'e tu'un cha ñi'in ka tyaku itu, t+iví, ii, vee ka'an.

- **Tami** xa ita i'ya.
- Ve'e nuu yoo ve'e **kuaan** kuu chi.
- **Kand+i** yo kua ku'un viko.
- Ka'nu xa **koo** ntye'e.
- **S+i** xiko ñaa xita.

Ka'v+ tya ntye'e tuun vachi i'ya. Kueeñi, nanduku chii chi chichi sopa letrā cha vachi.

vee	sa'va	suku	nuñi	ita	yutun
yukú	taka	yoo	s'i'in	tuun	

Sopa letra:

v	e	u	s	m	s	u	k	u	n
e	e	m	a'	v	t	j	e	a	u
u	k	e	v	o	i	y	u	t	ñ
r	t	k	a	u	t	u	r	s	i
s	ɨ'	ɨ	n	t	a	k	a	u	o
k	n	t	u	u	n	ú	n	m	i
y	u	t	u	n	a	e	y	o	o

Tyia sɛ́kɛ́ raya i'ya ñaa cha chika iñi kun yóso kaa o ñaa cha inuu ñi kaa tu'un cha ntye'e-kun nuu sopa letra va.

ch. Sanduiin tu'un vachi i'ya chi'in xiña'ñu cha ta'an chi.

ve'e

itu

ita kuaan

ka'vi

yutun

Chi'in tu'un cha sanduiin ityi sɛ́kɛ́ va tya u'un ta'an tu'un sɛ́kɛ́ chi i'ya.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

d. Chi'in tu'un cha vachi i'ya kuaka (✓) atɛ́ va'a ntyia chi tya iin (✗) atɛ́ ñava'a ntyia chi.

Kua'an sutu yuku va kua ndukura tyityi.	
cha iin to'o sakuu tatan ñuu Xiñi Tyityi.	
ra Xuva tachira itu xiñi yukú va.	
Kuva xita kachi.	
Yá'a xa vee yuu chino chi'in ve'e va.	
Ntyu'un ñi'nondi sa'ma tuun vatyi kua'anndi viko.	

Sandí va'a tu'un vachi i'ya chí'in tu'un cha ta'an chí ku'un chí'in chí.

Yu'u kua'an _____ ñaa ma'an kata kua sata xita.

vee

ve'e

veé

Kua'an sata-kun ita _____ vatyi kua sakutu-yo.

kuaan

kuaa

kua'a

Yo'o kua _____ tu'un síki ina tya ndíva'u.

ka'vì

ka'vì

kavì

Tachi chíti _____ vatyi sava'a sívi chí kachi-yo.

yíki

yíki

yíki

Ñá saña'an 3

Cha kuñi chi:

- ◆ Ntye'e ku'va kaa iin tutu xiñi tya xiña'lñu cha vachi nuu chi tyakua tyi kóto-kun tu'un cha vachi nuu chi.
- ◆ Natyituñi iñi ñi yóso kaa chino iin tutu xiñi, tya nakóto ñá ndí'í tu'u ta'an chi kuntyia nuu chi.
- ◆ Nanduku tya ntye'e tu'un ñíñika cha ta'an chi ku'un nuu iin tutu xiñi tyakua tyi kuu sandínaníí-kun tu'un cha vachi nuu chi.
- ◆ Nakua'a ku'va ka'ví chaa-kun.
- ◆ Ntye'e tya kóto tu'un ñíñika cha kua kuntya nuu iin tutu sakóto chii iin tu'un ñi ñí'ví.
- ◆ Tyia iin tutu sakóto chii iin tu'un ñi ñí'ví chílin kandíí tu'un cha nañi'in-kun tya chika iñi-kun.
- ◆ Ntye'e tya sandíva'a tutu sakóto chii iin tu'un ñi ñí'ví cha sava'a-kun.
- ◆ Ntye'e tya koto yóso kaa ta'an chi kuntyia iin tutu xiñi tya iin tutu sakóto chii iin tu'un ñi ñí'ví.
- ◆ Ntye'e tya koto ñá tu'un kuñi nakatyí iin tutu xiñi tya iin tutu sakóto chii iin tu'un ñi ñí'ví.
- ◆ Sakinduu iin tutu xiñi tya iin tutu sakóto chii iin tu'un ñi ñí'ví.
- ◆ Nakóto nuu ka'an chi síví ñí'ví cha vachi chichi iin tu'un cha vachi i'ya.

Ntye'e xiña'ñu cha vachi i'ya tya ka'v+ tu'un ka'an ñiv+ ntya nuu chi, kueñi naka'an cha nduku tu'un chi i'ya.

¡Nakumi chii-kun! Va'a ñi kaa y'l'ira, ntyakua cha sakichi kuira ch'llu xu'un chi.

¡Nakumi chii-kun, tata Rodrigo!, nakatyi chi tya se'e-kun.

¡Va'a ka ikuu!

Y'it, suku tya kuu ka kutava xu'un va, vatyi chikara talanra tutu cha tu'va-yo cha chil'in nuu kua katyi-yo yoóra kua ku tyiñu tya ña'ñi chi kumi.

- Ñá tutu kumañi chii-ra tata va.
- Ñá cuenta va'a tutu va.
- Yoó cha sava'a tutu va.

Ntye'e tu'un cha ñí'in ka tyaku cha vachi nuu tutu i'ya, kand++ tu'un tya xiña'ñu nuu chi. Kueñi, natu'un ta'an chi'in ñiv+ ta'an-kun tu'un cha nduku tu'un chi.

 VE'E NU CHINO TUTU XIÑI
 NU NANDOÓ S+V+ KAND++ MAAYO
 TUTU KUA KATYI CHI'INYO YOÓ RA KUA KU TYIÑU

S+V+ CHI
GARCÍA
HERNANDE
LIPE
 NUU YOO RA
 C. BENITO JUARE ÑA'ÑI NÚMERO
 BARRIU CHIKU 70000
 XIÑI TITYI, NU NDUVA.

FOLIO 00000152716408 KUIYA CHINO CHI 2001 02
 CLAVE RA CHII TUTU XIÑI VA GAHF74059620M800

ÑUU Y+V+ NDA'A 20 ÑUU
 XIÑI ÑUU 321 ÑUU 001

KUIYA 20
 RAY++ O ÑU S+V+ R

201 209 253 4779

TUTU I'VA MA KUU KU'VA
 NUUKUN ÑAVA'A CHI AT+ Y+V+ RAY+
 NU CHI NATYIA CHI'IN NDA'A KUN
LETRA NU CHI.

RA CHI CHII TUTU I'YA TA'AN CHI
 NAKATYI RA AT+ NASAMA RA NU IYO
 RA TYA AT+ CHA KETA OKO CHI K+V+
 CHA SANAMA NU IYO RA.

MANE LOPE BERNAL
 RA KUKU SECRETARIO
 NU CHINO TUTU
 XIÑA'ÑU

FIRMA Ñ+V+ CHI CHIÍ TUTU VA

KUENTA RA KUU TYIÑU NIKO'YO KUENTA RA KUU TYIÑU ÑUU MAAKUN

12	15	18	09	09	10	11	12	13	14	15	16	07	INKAKA
----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	--------

- Ñá tu'un tya-kun ku'va tyi katyi tu'un cha ñí'in ka tya-ku cha vachi nuu chi.
- Ñá cuenta tya-kun ku'va tyi vachi xiña'ñu ñiv+ tya firma ñi nuu chi.
- Tya-kun ku'va tyi va'a numero ntyili cha vachi ityi nuu nuu ntyia xiña'ñu ñiv+ va.

Ka'v+ tu'un cha vachi iyti s+k+.

Ya'a ka'v-i-kun tutu xiñi, kuaka iin krusi nuu vachi
tu'un cha ta'an chi ku'un nuu chi.

Foli <u>o</u>	
Siví chi	
Xiña'ñu nda'a ñi	
Kiví	
Kandií tu'un síkira chi chii tutu va	
Xiña'ñura	
Nuu ku	
Firma ñiví chi chí tutu va	
Sey <u>u</u>	
Numer <u>o</u> kuiya ta'an chi ku'unra ku katyira yoóra kua kuu tyiñu	
Clav <u>e</u> ra chi chii tutu va	

Nanduku tutu xiñi chichi tu'un cha vachi i'ya.

Yóso kuiyara chi chii tutu xiñi cha vachi nuu tutu-kun.

- a) 15 kuiyara
- ch) 18 kuiyara
- d) 20 kuiyara

Ñá kuiya chino tutu xiñira chi chii tutu cha vachi nuu tutu-kun.

- a) kuiya 2010
- ch) kuiya 2001
- d) kuiya 2002

Ra chi chii tutu va yoóra:

- a) Nuu Nduva
- ch) Xiñi tityi
- d) Yuku yo'lo

Tyia tu'un cha kumañi nuu tutu xiñi cha vachi i'ya.

_____ Seyu _____ Kandit

tu'un sikira chi chii tutu va Kuiya _____

Numero_ kuiya ta'an chi ku'unra ku katyira yoóra kua kuu

tyiñu _____

Chito-kun...

lin **tutu xiñi** kuu iin tutu cha cha'ara ntyiso tyiñu ve'e nuu chino tutu xiñi chi kandiira yíi tya ñiví sí'i cha kaku síki ñu'un ñayiví Ñiko'yo, atí cha keta ñi cha'un uñi kuiya ñi.

Kuu iin tutu cha maa kuu nasama ta'an-yo tya ñaa ku sandí va'a-yo, va'a chi vatyi chí'in chi kuu nakóto inka ñiví chii-yo tya kua'a ka tu'un ku sava'a-yo chí'in chi.

Kua'a xa ve'e ntyiso tyiñu kuentara ntyaka ña'an timaa ve'e sakua'a, ve'e tatan, ve'e nuu nakil'in-yo xu'un tachi ñiví kuuo chii-yo... chika chi tutu i'ya chii-yo. Ve'e cha kuu banco chika chi chii kandií ñiví kua'an ikuan tutu i'ya chii chi.

Tu'u cha vachi ityi nuu chi tya ityi chata chi kuu:

- Sívi ve'e sava'a chii chi
- Kandií tu'un síkíra chi chii tutu va (sívíra, nuu yoora, kuiyara, ra yíi o ñuu sí'i)
- Xiña'ñura
- Clave tutu xiñi va
- Kandií síkíra chi chii tutu va
- Tu'un síki ve'e tyiñu tya ñuu yí'i nda'a
- Xiña'ñu nuu nda'a ñi
- Numero kuiya ta'an chi ku'unra ku katiyira yoóra kua kuu tyiñu
- Firma ñiví chi chíi tutu va
- Nuu vachi kuiya kua katiy-kunra kua kuu tyiñu

Tu'un kua ka'vî chaa-kun

Ka'vî tu'un cha vachi i'ya tyiañi kuva katyi chi.

- a) Ñaa nañili. (Chil'in tu'un kui'ya)
- ch) Yóso ka ntyia-kun. (Chil'in cha sîi)
- d) Vachi kandîi ka ñi. (Chil'in tu'un kui'ya)
- e) Cha chaa savî. (Chil'i cha sîi)
- i) Nduku ka inka ka tu'un cha kuu ka'an-kun ku'va cha sîi tya chil'in tu'un kui'ya.

Naku'un iñi...

Nuu ka'vî chaa-yo, ta'an chi ku'va va'a-yo ndusuyo chii chi, tyakua tyi kutuñi iñi ñivî cha chiñi cha ka'vî-yo tu'un kuñi katyi chi.

Ati va'a ka'vî-kun, nasama-kun ndusu-kun ku'va vachi nuu cha ka'vî-kun, tyia-kun kandîi cha nîi iñi-kun tya nakatyî-kun ku'va kuñi chi, kua kuñi ka ñivî cha chiñi chii chi tyañi so'o ñi tya kuiñi ñi kandîi cha ka'an-kun.

Ka'vi chaa tu'un cha vachi i'ya.

Kueka cha kicha'a ka'vi-kun sava'a tu'un vachi i'ya:

- Ka'vi xi'na tu'unñi maa-kun chii chi.
- Kóto ñá tu'un kuñi ka'an chi tya yóso kaa kuñi chi ka'an-kun.
- Nakua'a chii chi tya ka'vi chaa chii chi.

Iinra yi'i lu'lu kúka

...katyi ñikui va chira kúka va: —Ñá'ñi maa cha sii yoo yu'u siki ñu'un ñayivi i'ya: yu'ú cha'ñi ndivi tyara yi'i cha'ñi chii maa. Kandii maa ndivi va tya kandii maara yi'i va inuuñi ka yoóra chi'inti. Ikua cha'a, yá'a xa kundi'ñi iñi tu'va kuu. Suku tu yo'ó tyi ku sana-kun chi, kua nasama ñayivi.

"Kua nakóto siin ka ku'va kooyo siki ñu'un ñayivi i'ya ñaa suun timaa nuu yi'i xe'e ntyitañi. Ra yuku chi'in-kun, kua satyintyeera, keta chichi nuu yi'i xe'e; kua kuura ta'anra timma ndusu sii cha kuenta so'o. Tya, inka tu'un ntye'e-kun nuu ñu'un cha tachi trigo va Yu'u ñaa chachi pan tya kandii trigo va kua ku cha kuenta, ñá'ñi maa cha ka'an ñu'un va chi'in. ¡Yá'a xa nda'vi kuñi!

"Suku yo'ó tyiaki xa kuaan ixi xiñi-kun. Tyia ati kuu sana-kun chi, ¡sii xa kua kuñi!, vatyi kandii maa trigo va kua sanaku'un iñi chi chii ixi xiñi-kun, tya kua kuñi tya so'o ndusu tatyí cha ya'a chichi chi.

De Saint-Exupéry, Antoine,
El principito, Editores Mexicanos Unidos,
México, 1996, pp. 74-75. (Fragmento)

Natu'un chi'i ñivĩ cha chiĩi cha ka'vĩ-kun.

- Ñaa siki ka'an chi.
- Yoó chi siki ka'an chi.
- Yóso kaa tyia-kun ku'va tyi ndĩi chi.

Natyituĩi iĩi cha ka'vĩ.

- Kutuĩi iĩi iin iin tu'un ka'an chi.

Yĩi •

Ña'ñi •

- Yĩi cha yĩi ñaa kuu ka'vĩ nuu chi.

Yĩi •

Ña'ñi •

Ka'vĩ tu'un "Ina tya tyo'o", cha vachi nuu Tutu cha kua ka'vĩ-kun, tya nakua'a chii chi tya ka'vĩ chaa chii chi.

Ka'vĩ tu'un cha vachi i'ya ñaa satyintyee chi chii-kun ku'va kuu ka'vĩ-kun:

- Ka'vĩ xe'e tu'un va tya ntye'e tu'un cha kuĩi katyi chi.
- Sa'a kuenta ku'va ku ka'an-kun iin iin tu'un vachi nuu chi.
- Ntye'e yóso kaa t'an chi ka'vĩ-kun tu'un ñĩĩi ka cha vachi nuu chi tyakua tyi kuu kutuĩi iĩi ñi ñivĩ kua kuiĩi chii chi.
- Naku'un iĩi ku'va naĩi chi, nuu nda'a tutu cha vachi chi tya yoó cha kuura tyia tyara cha natyia chi'in xiĩi savĩ. Kueka cha kicha'a ka'vĩ-kun ta'an chi ka'an-kun kaandĩi tu'un i'ya.

Ka'v+ tu'un vachi i'ya, ntye'e xiña'ñu ntyiso chi tya ka'v+ tu'u natu'un ta'an ñiv+ vachi nuu chi.

Ñaa ma'a Lupi yí'í uvi se'e ñaa Estados Unidos, tya iin ndatyí kua kichi ntye'e chi ñaa, suku kuñi chi siku'un ñaa yóso kaa kua koo viko matoma ñuu kuenta viko Santyiau. Tya ikuan kuenta chika ñaa chi se'e yañi ñaa cha nuu ndi'í ka'vi primaria, vatyi ta'an iñi tyia ñaa tya ka'vi ñaa, tya ta'an xa iñi ñaa satyintyee ñaa chi inka ñivi.

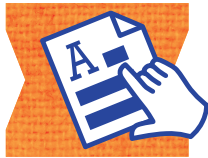

Natu'un ta'an tya naka'an cha nduku tu'un chi.

Ñá tu'un ku cha tyia se'e yañi ñaa ma'an Lupi va.

Yoó cha tyia ta'an tu'un va.

Ntye'e tya ka'v+ tu'un vachi i'ya. Kuaka iin raya cha iin iin tu'un cha ñí'in ka tyaku cha vachi nuu chi.

Ñuu Los Ángeles, Californig 3 ntya yoo uchi kuiya 2012.

Ma'a:

Kuñi tyi va'a ñi kaa kuñi maa-kun chil'in kandit ñivi ve'e-yo.

Ku'va cha kua nanu'un ntyiko Nuu Nduva tya cha vachi yatyi viko matoma ñuu-yo kuenta xito'yo, ve'e ñu'un-yo. Kua kaka iin t+mañi iñi chii-kun sakichi-kun iin lista kandit cha kua kuñu'un. Kua sata maa chii chi ityi kua kunu'un tya kuchil'in chii chi.

Inka tu'un nduku tu'un-kun ndit ka yóso ya'v+ ra musicg ñuu-yo vatyi kua tya'v+ maa chilira ñaa ku'unra ku'vara cha sit vikova k+vt va. Tya chika t+mañi iñi chii-kun sakoto chii xito vatyi ñaa ku'unra ta'anra satyintyera chii sutu sava'ara ta'anra ve'e tya'va chil'in yañi.

Saku'un, iin nakumi chii kandit maa ndo.

P.D. Kuatu nakatyi ndo chi yóso kaa kuñi kandit maa ndo tya ñaa sakichi-kun tutu cha chika chii-kun.

Naka'an

Santya Gutierrez Alcántara

Ka'vɨ tu'un vachi i'ya.

Chito-kun...

Tutu sakóto chii iin tu'un ñi ñivɨ kuu iin tu'un nuu vachi sɨn sɨn tu'un cha kuu ku'va nakóto-yo chii chi kuu tyi kua'an chi nuu itu'un ñi ñivɨ, kuñi katyi chi tyiayo iin tu'un cha chika iñi-yo sɨkɨ iin tu'un cha ta'an-yo.

Nuu iin tutu ta'an chi kuu nakatyí-yo ñá cha ikuu chii-yo, kakan-yo tɨmañi iñi, satyintyee chi o chika chi ña maa cha kuu chi.

Tutu va ta'an chi kuiso chi tu'un vach i'ya:

- Kivɨ tya ñuu chino chi.
- Sivɨ ñivɨ nuu kua'an chi.
- Tu'un sakóto o nakatyí chi tu'un cha chika iñi-yo.
- Cha *post data*, kuñi katyi chi cha kua'an nuu ndɨ'ɨ tu'un, kuu chi iin tu'un lu'lu kui ñi, ñá tu'un kuñiyo sakóto-yo nuu ndɨ'ɨ tu'un chi ñivɨ kuu-yo. Tyiayo P.D. ñi. Iya kuu maa ku'un chi nuu tutu-yo, ñaa ñíñi xa ñi chi kua'an chi atɨ naa iñi-kun tyia-kun iin tu'un ityi sɨkɨ, ndɨ'ɨ maa cha'a kua'an chi ntya nuu ndɨ'ɨ tu'un tyia-kun.
- Kua'an iin nakumi chii ñi.
- Tya nuu ndɨ'ɨ tu'un kua'an sivɨ tya firmā ñivɨ tyia tutu va.

Tyia síví cha ta'an chi ku'un nu iin tutu sakóto chii iin tu'un ñi
ñiví cha vachi i'ya ku'va chaka-kun raya cha'a chi ityi s'íkí.

Tyia iin tutu sakóto chii iin tu'un ñi ñivɨ.

Ku'va cha ku tyia-kun iin tutu sakoto kaka iñi vatyi yoo-kun iin ñuu kañi, timaa inka ñuu nuu yɨ'ɨ nda'a ñuu-kun, tya kuñi-kun ka'an-kun chil'in iin ku'va-kun. Kaka iñi vatyi kuñi chi kaka iñi-kun tu'un ku tyia-kun.

Tyia tu'un ñiñika cha ta'anchi kuiso tutu sakóto chii iin tu'un ñi ñivɨ, ka'vɨ tu'un vachi i'ya kuu satyintyee chi chii-kun.

Yoó chi nuu kua'an chi.

Ñá cha kuñi katyi tu'un cha vachi nuu tutu sakóto chi itu'un ñi ñivɨ.

Ñá cha kutyia-kun timaa *post data*.

Ntyia ñuu tya ñá kɨvɨ chino chi.

Ku'va ka'vî-kun tu'un vachi ityi sîkî, tyia tutu sakóto chíi itu'un ñi ñivî.

Ntye'e tutu sakóto chii iin tu'un ñi ñivɨ cha tyia-kun atɨ vachi kandɨɨ tu'un vachi i'ya.

- Vachi kivi tya ñuu nuu chino chi.
- Tyia-kun iin nakumi nuu kicha'a cha kuentara kua ka'vi chii chi.
- Tyil'i-kun firma-kun tya tyia-kun sivi-kun.
- Atɨ cha ka'an tu'un vachi nuu tutu sakóto chi itu'un ñi ñivɨ sava'a-kun.
- Tyia-kun *post data* tya nakumi nuu ndi'i tu'un.

Atɨ kuñi chi, sandɨva'a tu'un cha tyia-kun tutu sakóto chii itu'un ñi ñivɨ.

Sakinduu nduvi tu'un cha kutu'va-kun

Ku'va sakua'a-yo nuu saña'an tutu xiñi tya tutu sakóto chii iin tu'un ñi ñivĩ. Nakatyi kumi ta'an ku'va kaa chi.

Tutu xiñi

Tutu sakóto chii iin tu'un
ñi ñivĩ

Tyia tya natu'un ta'an.

Ñá cha sasiñ chii chi.

Áma tya ntya kuu kutyiñi-yo chi iin iin chi.

Ñá kuenta tyia ñivɨ chii chi.

Natyituñi iñi yu'un ka'an

a. Ka'vɨ tu'un vachi i'ya tya naka'an chanduku tu'un chi.

Yu'u sakua'a ndɨ'i maa cheñe.	Kua'an yu'u ve tatan.
Yo'o satyiñu-kun chichi ku'u.	Kua'a sata- kun nuu ya'vɨ.
Ra va xiko ndutyi.	Xikora koño.
Ñaa va sakuenda se'eña.	Sata ñaa xita.

Ñá cha sasiñ chi tu'un cha ka'vɨ-kun ityi sɨkɨ.

ch. Kachi tu'un cha sandunaníí tu'un cha vachi i'ya.

yu'u

ra

ntyo'o

ñi va ta'an ñi

yo'o

ña'a

ntyuu

ra va ta'anra

1. _____ kua sata vicaballo va.
2. _____ naka ñaa sa'ma.
3. _____ kua'ñi xiñi ñuu ndi'í maa timingu.
4. _____ nati'vi chichi ve'e.
5. Kandíí maa itu va kuu chi _____ .
6. _____ tachira nuñi.
7. Kandíí maa ndivi kuu chi _____ .
8. Kandíí _____ kua'an Ndu'va.

Sanduiin chi'in iin raya tu'un cha vachi i'ya chi'in ñivɛ́ cha sava'a chii chi.

_____ sava'ara tyika kua xikora.

ntyo'o

_____ ñava'a ityi kua'an-ndi.

yu'u

_____ kua satara ntyicha se'era.

ra

_____ kusamara sava kivi.

ña'a

_____ tachi nuñi.

ra va ta'anra

_____ kua kuañindo viko ñuu.

ntyu'u

d. Tyia uñi ta'an tu'u chi'in *ra, ntyo'o, yu'u* tya uñi nuu kutyiñu-kun ñaa, ntyu'u tya yo'o.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

Nda'a tutu nuu tyia-kun cha kua'an kutu'va-kun

Ñaa nakua'a-yo

Sanduiin chi'in iin raya tu'un cha vachi i'ya chi'in sɪvɪ tutu cha ta'an chi.

Tutu ve'e tatan

Kuu iin tutu cha cha'ara satyiñu ve'e cha ntye'e nuu natyia-yo chiira kua kuu tyiñu, chi ñivɪ sɪɪ tya rayɪɪ cha keta 18 kuiya.

Tutu kuiya

Kuu iin tu'un, cha tyiayo iin nuu tutu lu'lu ñi cha kuenta iin ñivɪ cha ñanañi'inyo o ña ntye'eyo. Ndɪɪ maa cha'a tyiayo chii chi iin nuu tutu lu'lu ñi.

Tutu xiñi

Ku'va kuu nakótoyo chi chii kuu vatyi nakatyɪ chicha chika iñi-yo, kuñi katyi chi vatyi i'ya kuu naktyi-yo kandiɪ maɔ tu'un cha kuñi-yo ku'va tyi ñivɪ cha saku'un-yo chii chi kóto ñi tu'un cha kuñi-yo nakatyɪ-yo.

Tutu nakatyɪ

Kuu iin tutu cha cha'a ve'e sakuu tatan vatyi tyi kandiɪ ndatyɪ ntyilɪ, ñivɪ yokɔ tya ñivɪ cha'nu, kava sɪvɪ ñi nuu tutu cha kumi chi tya kandiɪ tatan cha kuu ñi tyakua tyi maa kil'in kue'e chii ñi.

Tutu cha nakatyɪ ku'va chino cha kachi

Kuu iin tutu cha cha ve'e tyiñu chi kandiɪ ñivɪ cha kaku siki ñu'un ñayivɪ Ñiko'yo. Chintyia sɪvɪ-yo nuu chi nuu kaku-yo sɪvɪ sutu-yo tya inka ka tu'un siki maa-yo.

Tutu sakóto chii iin tu'un ñi ñivɪ

Tutu nakatyɪ ku'va chi iin cha kachi. Nakatyɪ chi hacha kua kilɪ chil'in chi, yóso ka chino chi, ña chil'in kuta'an chi tyi kuu kachi-yo chii chi tya inka ka tu'un.

Ka'v+ tu'un cha vachi nuu tutu ve'e tatan cha vachi i'ya cha kuenta ndatyí ntyi'i cha nuu kaku ntyakua cha 0-12 kuiya tya naka'an cha nduku tu'un chi.

TATAN CHA TA'AN CHI KUNTYA CHI				CURP	
TU'UN SIK+ LEE CHII TUTU I'YA				X Ñu si'i	Ra yii
SIV+ CHI	Lópe xiñi sivi sutu chi	Santuyu xiñi sivi si'i chi	Lupi sivi chi		
NUU YOO CHI	Luj Echeverria ña'ñi numero calle tya numero	Barriu ka'nu colonia o ñuu	Kasando'o xiñi ñuu	Nu nduva ñuu yi'i	nda'a
KIV+ KAKU RA	15 kivi	u'un yoo	2002 kuiya		
ÑUU NU KAKU RA	Kasando'o ñuu nu yoo chi	Kasando'o xiñi ñuu	Nu nduva ñuu yi'i nda'a		
KIV+ CHINO CHI	30 kivi	u'un yoo	2002 kuiya		
ÑUU NUCHINO CHI	Kasando'o ñuu nu yoo chi	Kasando'o xiñi ñuu	Nu nduva ñuu yi'i nda'a		

TU'UN CHA KUÑI IIN TUTU VE'E TATAN TYI KÓTOKUN KUU				
TATAN	KUE'E CHA MAA KU KI'IN CHII CHI	YÓSO KUA KUNTYIA CHI	KUIYA	KIV+ KUA KUNTYIA CHI
BCG	TUBERCULOSIS	IIN CHA'A ÑI	Nu kaku chi	27 - 05 - 02
SABIN	POLIOMIELITIS	NU KICHA'A	Nu kaku chi	27 - 05 - 02
		CHA XI'NA	2 yoo chi	24 - 05 - 02
		KU UVI CHA'A	4 yoo chi	24 - 10 - 02
		KU UÑI CHA'A	6 yoo chi	30 - 12 - 02
		INKA KA		30 - 04 - 04
PENTAVALENTE DPT+HB+HIB	DIFTERIA TOSFERINA TÉTANOS HEPATITIS B INFECCIONES POR H INFLUENZAE B	CHA XI'NA	2 yoo chi	24 - 07 - 02
		KU UVI CHA'A	4 yoo chi	20 - 10 - 02
		KU UÑI CHA'A	6 yoo chi	30 - 12 - 02
	DIFTERIA TOSFERINA TÉTANOS	NAKUNTYIA CHI 1 KA CHA'A	2 kuiya	
		NAKUNTYIA CHI 2 KU CHA'A	4 kuiya	
TRIPLE VIRAL SRP	SARAMPION RUBÉOLA PAROTIDITIS	CHA XI'NA	1 kuiya	
		KU UVI CHA'A	6 kuiya	
SR	SARAMPION RUBÉOLA	INKA KA		
TD	TÉTANOS DIFTERIA	NAKUNTYIA NTYIKO CHI	Ati cha keta chi 12 kuiya chi	
HEPATITIS B	HEPATITIS B	CHA XI'NA	Ati cha keta chi 12 kuiya chi	
		KU UVI CHA'A	Ati cha keta chi 12 kuiya chi	
OTRAS VACU- NAS				

Ñá kue'e sanaa tatan cha nañi Td.

Ñá kuiya ta'an chi kuntya ndatyí tatan cha nañi Triple viral tya yóso.

Ntyá tatan kua'a ka cha ta'an chi kuntya ndatyí.

Ku'va ntye'e-kun tutu ve'e tatan va. Ñá kuiya ta'an chi kuu ndatyí tatan.

Ka'v+ tu'un cha vachi i'ya.

Kaka iñi tyi kuñi-kun ka'an-kun chi'inn iin yañi-kun o ku'va-kun cha y'i
kañi, tya kuñi chi nakatyí-kun vatyí va'a xá keta si'i-kun nuu ta'vi ñaa
kuenta kue'e chiti nuu ñaa.

Vityi tyia i'ya tutu sakóto chii iin tu'un ñi ñ÷v÷.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Ntye'e atĩ vachi kandiĩ tu'un cha nduku tu'un chi i'ya nuu tutu cha sakóto chii iin tu'un ñi ñivĩ cha tyia-kun.

- Vachi kivi tya ñuu nuu tyia-kun chii chi.
- Vachi sivira kua ka'vi chii chi.
- Tyia-kun kandiĩ tu'un kuñi sakoto-kun.
- Tyia-kun iin nakumi.
- Tyili-kun firma-kun tya tyia-kun sivi-kun.
- Ntye'e-kun atĩ va'a tyia-kun kandiĩ tu'un ntya nuu chi.
- Atĩ tyia-kun punto o signo.

Ka'vɪ tya tyia yu'u ka'an. Sa'an xĩni savɪ yu'u ndutya ñu'lun 1

Ñaa nakua'a-yo

Sivɪ ra ñivɪ yoko tya ñivɪ chainu

Xiñi sivɪ sutu

Xiñi sivɪ stit

Sivɪ chi

Kuaka iin raya taian chaia ☒ kandɪtɪ tuiun cha chayaia sandɪvaia ñi nuu tutu ñi.

RFE o CURP

Tu'lun 1

Nakóto ñi sɪn sɪn nuu tutu tyiañi ma tutu kuiya, tutu veie tatan tya tutu xiñi tya nakóto ñi ñá kuenta vaia iin iin chi.

Nakóto ñi kuiva kaa sɪn sɪn tuiun cha vachi nuu tutu cha ntyeie ñi tutu iiya.

Nakóto ñi tuiun ntyiso chi tya ñá cha kuñi katyi chi.

Kuiva cha kaivɪ ñi tuiun ntyiso iin tuiun cha vachi nuu tutu ñi nañiin ñi tuiun cha ñaa ntyia nuu chi tutu iiya.

Nakóto ñi kuiva cha sañaian chi tyiañi kuu kuiva taian chi tyia ñi iin tuiun nuu tutu.

Nakóto tya xityiñu ñi kuiva kaa yuiu kaian ñi kuiva kutuiva ñi nuu tutu iiya.

Chala cha ndaa vatyi sandɪva'a ñi tu'lun vachi nuu tutu i'ya.

Kivɪ

Sivɪ chi tya firmara saña'an

Tu'lun 2

Nakóto ñi áma, ntyá, tya ñá kuenta kuu kutyiñu ñi kandɪtɪ tuiun cha kutuiva ñi tutu iiya.

Nakóto ñi tuiun ñíñika cha vachi kandɪtɪ nuu tuiun cha kaivɪ ñi nuu tutu iiya.

Nakóto ñi kuiva kaa sɪn sɪn nuu tutu cha kaivɪ ñi tya savaia ñi nuu tutu iiya.

Nakóto ñi tyi kuiva kaa iin tuiun cha kaivɪ ñi sɪn sɪn taian chi tyia ñi chii chi, tyañi maa cha taian chi nataivɪ ñi chii chi, signo tya kuiva taian chi kaian chi nuu tyia ñi chii chi.

Nakóto ñi tyi ñíñi xa kuiva cha tuiun kua kaivɪ chaa-kun ñi kaian ñi kuiva sañaian chi.

Nakóto tya xityiñu ñi kuiva kaa yuiu kaian ñi kuiva kutuiva ñi nuu tutu iiya.

Chala cha ndaa vatyi sandɪva'a ñi tu'lun vachi nuu tutu i'ya.

Kivɪ

Sivɪ chi tya firmara saña'an

Ka'vi tya tyia yu'u ka'an. Sa'an
xiñi sav'i yu'u ndutya ñu'un 1

Ñaa naku'ala-yo

CHA NDAVA TUTU NU TYIAKUN CHA KU'AN
KUTU'VA-KUN

Ná cha kutu'va

Ñá kuenta va'a chi

<div></div> <div></div> <div></div> <div></div> <div></div> <div></div>	<div></div> <div></div> <div></div> <div></div> <div></div> <div></div>
<div></div> <div></div> <div></div> <div></div> <div></div> <div></div>	<div></div> <div></div> <div></div> <div></div> <div></div> <div></div>
<div></div> <div></div> <div></div> <div></div> <div></div> <div></div>	<div></div> <div></div> <div></div> <div></div> <div></div> <div></div>

Firma ñivi yoka tya ñivi cha'nu

Nuu ndivala tutu i'ya
Kivf

Ñuu o vele nuu ndivala chi

Sivira tya firmara ntye

En este material encontrarás diferentes actividades con el propósito de continuar el aprendizaje de la lectura y escritura, además descubrirás los diferentes usos de la escritura que puedes darle a tu lengua. Recuerda que tu lengua sirve cuando la usas.

Nuu nda'a tyiñu i'ya kua nañi'ikun siin siin tu'un sandiva'akun vatyi kuñi chi ña kutu'vakun ka'vikun tya tyiakun, inka tu'un kua nañi'ikun siin siin ku'va kuu kutyiñukun sa'an ka'an-kun. Maa naa iñikun vatyi sa'an ka'an-kun xiñi'u chi.

DISTRIBUCIÓN GRATUITA

CHA KUATU

sa'an savi • tu'un nda'vi • tu'un savi • sá'an sau • ñu'un dau • mixteco Costa 1